

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs : 600 F per jaar

Postchekrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

De regeling der rechtspositie en der bevoegdheden van de regerings-commissaris bij de beheerscomité's van de instellingen van openbaar nut der categorieën B,C en D.

Krachtens artikel 9, § 1, van de wet van 16 maart 1954 betreffende de contrôle op sommige instellingen van openbaar nut staan de organismen van openbaar nut der categorieën B, C en D onder de contrôle van de Minister of van de Ministers van wie ze afhangen en wordt deze contrôle uitgeoefend door bemiddeling van één of meer regeringscommissarissen, die door de Koning op voordracht van de bevoegde Minister benoemd worden. — Het is een vorm van administratieve voogdij op dienstgewijze gedecentraliseerde diensten, uitgeoefend in het algemeen belang, met het oog op de eenheid van het algemeen beleid der regering.

A. Om welke instellingen gaat het ?

I. De in voormelde wet gewijzigd bij het kon. besluit van 18 december 1957 en de wetten van 25 april 1963 en 24 december 1963 onder rubriek B vermelde instellingen van openbaar nut zijn hoofdzakelijk openbare instellingen die belast zijn hetzij met een belangrijke culturele, wetenschappelijke of economische opdracht welke om diverse redenen niet rechtstreeks door de staat kan volbracht worden (zoals de «Belgische Dienst voor de Buitenlandse Handel», «Dienst voor Economische Recuperatie», «Dienst voor het sequester»); hetzij met een vaderlands- of menslievende opdracht (zoals «Het Nationaal Werk voor Oorlogsinvaliden», het «Nationaal Werk voor Oudstrijders en Oorlogsslachtoffers», het «Nationaal Werk voor Kinderwelzijn») hetzij met een sociaal karakter.

Deze laatste vormen de grote meerderheid en hebben meestal betrekking op de sociale zekerheid in de ruime zin van het woord, in zijn verschillende aspecten en drie stelsels : aldus de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid, het Nationaal Pensioenfonds voor mijnwerkers (centraal innings- en verdelingsorganisme der sociale zekerheidsbijdragen in het stelsel der maatschappelijke zekerheid der mijnwerkers en ermee gelijkgestelden, tevens pensioen-, invaliditeits- en vakantiefondsen voor de mijnwerkers), de Dienst voor maatschappelijke veiligheid der zeelieden ter koopvaardij, de Rijkskas voor jaarlijks verlof, de Nationale kas voor

bediendenpensioenen, de Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers, de Bijzondere Verrekenkas voor gezinsvergoedingen ten bate van de arbeiders der diamantnijverheid, de Rijksdienst voor Arbeiderspensioenen.

Sommige openbare instellingen werden aan de wet van 16 maart 1954 onderworpen door latere speciale (organieke) wetteksten :

— aldus bijv. het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, door artikel 6, tweede lid, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regering voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (B.S. van 1-2 november 1963) :

Bij het Ministerie van Sociale Voorzorg wordt een «Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering» ingesteld. Dit Instituut is een openbare instelling en geniet rechtspersoonlijkheid. Het staat onder de regelen welke de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen voor openbaar nut ter zake van de aldaar in artikel 1, letter B, bedoelde instellingen vaststelt.

— hetzelfde geldt in zekere zin het «Fonds voor de beroepsziekten», door artikel 5 van de wet van 24 december 1963 betreffende de schadeloosstelling voor en de voorkoming van beroepsziekten (Belgisch Staatsblad van 31 december 1963).

De meeste dezer instellingen met sociaal oogmerk genieten één of andere vorm van paritair beheer, d.w.z. gelijke vertegenwoordiging der werknemers- en werkgeversorganisaties. De prikkel van de individuele winst ontbreekt evenwel telkens voor de beheerders, wat een rem voor zuinig beheer kan zijn. Ook bestaat er gevaar voor onvoldoende objectief en neutraal beleid, daar de betrokken beroepsorganisaties zélf eigen beroepsbelangen der aangesloten leden beheren en ieder voor zich het maximum aan voordelen voor die leden tracht te halen uit deze vorm van bestuur. Adagia als «niemand is rechter (of wetgever) in eigen zaak» gelden hier blijkbaar niet. Zuivere, ideale oplossingen zullen zelden bereikt worden, wegens de tegenstrijdigheid der belangen. Er dient evenwel toegegeven dat

het een stelsel van sociale democratie is, door de beroepsorganisaties zélf gewenst.

Soms treft men ook lasthebbers van andere bij het beheer van de betrokken verzekeringstak geïnteresseerde organisaties aan zoals de vertegenwoordigers van de verzekeringsinstellingen, van de apothekers, vroedvrouwen en verplegingsinrichtingen en de representatieve organisaties van het geneesherenkorps en de tandheelkundigen in de Algemene Raad van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en vertegenwoordigers van de representatieve gezinsorganisaties in het beheerscomité van de Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers.

Bovendien genieten de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid, het Nationaal Pensioenfonds voor mijnwerkers, de Rijksdienst voor kinderbijslag voor werknemers, de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening, het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, de Hulpkas voor verzekering tegen ziekte en invaliditeit, de Rijkskas voor Jaarlijks Verlof, de Nationale Kas voor bediendenpensioenen en het Fonds voor de Beroepsziekten de belangrijkste voordelen van de wet van 25 april 1963 betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale zorgzorg (Belgisch Staatsblad van 25 juli 1963):

— hetzij rechtstreeks bij koninklijk besluit in uitvoering van artikel 23 van deze wet: aldus bijv. door het koninklijk besluit van 8 juli 1964 waarbij de inwerkingtreding van sommige bepalingen van de wet van 25 april 1963 betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg wordt bepaald voor de Rijkskas voor Jaarlijks verlof (Belgisch Staatsblad van 23 juli 1964);

— hetzij onrechtstreeks door een latere wet: aldus voor het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering door artikel 7, drie laatste alinea's, van voornoemde wet van 9 augustus 1963, aangevuld door de wetten van 24 december 1963 (Belgisch Staatsblad van 26-27-28 december 1963) en 8 april 1965 (Belgisch Staatsblad van 20 mei 1965) dat naar de wet van 25 april 1963 verwijst en zelf veel verder gaat (cfr infra), en voor het Fonds voor de beroepsziekten door de artikelen 14 en 18 tot 22 van de eveneens voornoemde wet van 24 december 1963, die een bijna letterlijke weergave zijn van de belangrijkste beschikkingen van de wet van 25 april 1963 en voor de Rijksdienst voor Arbeiderspensioenen door de artikelen 10 en 13 tot 17 van de wet van 25 april 1963 houdende oprichting van een Rijksdienst voor arbeiderspensioenen (B.S. van 25 juli 1963);

— hetzij onrechtstreeks door een latere wet en een uitvoeringsbesluit te treffen in het raam van deze wet: aldus voor de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering die slechts uitbetalingsinstelling der prestaties der ziekteverzekering is, zoals de gemachtigde landsbonden van verbonden van maatschappijen van onderlinge bijstand, en derhalve niet alle voordelen van de wet van 25 april 1963 kan opeisen, door artikel 5, voorlaatste lid, van de wet van 9 augustus 1963, aangevuld door de wet van 24 december 1963: «De organisatie en de werkingsregelen van de Hulpkas worden door de Koning bepaald in het raam van de regelen vastgesteld bij de wet van 16 maart 1954 betreffende de contrôle op sommige instellingen van openbaar nut en de wet betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor maatschappelijke zekerheid en sociale zorgzorg.». Meerdere bepalingen met dezelfde strekking (bijv. op het stuk van benoemingen en bevorderingen van personeel) komen nochtans voor in titel VII van de organieke wet op de ziekteverzekering dd.

9 augustus 1963 zelf wat de Hulpkas betreft (bijv. art. 117, § 2).

Door de wet van 25 april 1963 worden aan het beheerscomité van bepaalde instellingen voor sociale voorzorg en maatschappelijke zekerheid alle bevoegdheden gegeven welke tot het beheer van de instelling nodig zijn, onder voorbehoud van de bepalingen van de wet van 16 maart 1954 (o.a. veto van de regeringscommissaris, zie verder) (art. 13). Het beheerscomité mag het personeel der instelling (behalve de persoon belast met het dagelijks beheer en zijn adjunkt) benoemen, bevorderen en ontslaan volgens de regelen van het statuut van het personeel (art. 18).

Het heeft inzonderheid het recht aan de Minister voor Tewerkstelling en Arbeid of Sociale Voorzorg (naar gelang het geval) voorstellen te doen tot wijziging van de wetten en besluiten met de toepassing waarvan het belast is, en adviezen te doen toekomen over wetsvoorstellen of amendementen betreffende dezelfde wetten die bij het Parlement aanhangig zijn.

Omgekeerd hebben dezelfde ministers — behoudens in spoedeisende gevallen — de verplichting aan het advies hetzij van de Nationale Arbeidsraad, hetzij van het beheerscomité, elk voorontwerp van wet of ontwerp van organiek besluit of vordering tot wijziging van de wetten of verordeningen, met de toepassing waarvan de instelling belast is, te onderwerpen of betreffende het personeelskader en de structuur van de instelling (art. 15).

Noten 1. Onder «openbare instellingen», waartoe de instellingen van openbaar nut van de categorie B meestal behoren dienen verstaan te worden de nationale openbare diensten die bij de stichting als openbaar persoon werden ingesteld en waarvan de organen onderworpen zijn aan het voogdijgezag van de minister van het departement waaronder zij ressorteren (bepaling ontleend aan het voorontwerp van organieke wet voor de parastatale openbare rechtspersonen, in 1944 opgemaakt door het Belgisch Instituut voor Bestuurswetenschappen — zie Belg. Sen. zitting 1953-1954, commissievergadering van 5 januari 1954, kol. 115, Verslag van de Bijzondere Commissie belast met het onderzoek van het wetsontwerp betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut, blz. 115, tweede lid);

2. Benevens de rechtspersoonlijkheid bezitten de organismen een werkelijke beheerszelfstandigheid, initiatiefzin en verantwoordelijkheid. Sommige beheerscomité's — inzonderheid in het raam van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering — mogen zelfs, krachtens de organieke wet, zonder enige uitdrukkelijke koninklijke of ministeriële handtekening, medeondertekening of goedkeuringsformule, verordeningen nemen die in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd worden: aldus werkt het beheerscomité van de dienst voor uitkeringen van het R.I.Z.I.V. verordeningen (algemeen verbindende reglementaire maatregelen) uit met betrekking tot het verkrijgen van het recht op uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid en op de uitkering voor begrafeniskosten, de regelen tot berekening en tot betaling van de uitkeringen (krachtens artikel 40, 11° van de wet van 9 augustus 1963): zie bijv. de verordening van 22 maart 1965 (B.S. 1-5-1965). Deze macht van enkele beheerscomité's reikt zelfs verder dan het loutere vaststellen in verordeningen van vormvoorschriften en formuleren.

II. De onder rubriek C opgenomen organismen zijn voor het merendeel samengesteld op basis van een

vereniging van de Staat met andere openbare of private lichamen. Het gaat m.a.w. meestal om publiekrechtelijke verenigingen. De meest typische voorbeelden zijn de Nationale Maatschappij voor Belgische Spoorwegen en de Nationale Maatschappij voor Buurtspoorwegen.

III. De onder rubriek D opgenomen organismen zijn instellingen van openbaar nut voor deposito's, delcredere of kredietverlening ongeacht de wijze waarop hun rechtspersoonlijkheid tot stand kwam (stichting of vereniging) (zelfde document 115, blz. 7, tweede lid): zoals de Algemene Spaar- en Lijfrentekas, de Nationale Kas voor Beroepskrediet en de Nationale delcredere-dienst.

B. Welke zijn de machten van de regeringscommissaris?

Ze zijn tweevoudig:

1) In de regel kan hij binnen een termijn van drie vrije dagen *beroep instellen* tegen elke beslissing van het beheerscomité van de instelling van openbaar nut der categorieën B of C waarover hij toezicht heeft en binnen één vrije dag als het om een organisme van categorie D gaat, indien hij deze beslissing met de wet, met de statuten of met het algemeen belang strijdig acht. Dit beroep is opschorsend. De termijn gaat in de dag van de vergadering waarop de beslissing genomen werd, voor zover de regeringscommissaris daarop regelmatig uitgenodigd werd. Daarenboven kan de regeringscommissaris op zijn verzoek kennis nemen van de beslissingen getroffen in zijn afwezigheid, zonder dat de termijn van beroep mag verlengd worden. De Minister, die hier *in feite* met een rechterlijke functie bekleed wordt, dient binnen een termijn van vijftien vrije dagen uitspraak te doen, ingaand dezelfde dag als de eerste termijn. Toch treft hij formeel-juridisch gezien, geen jurisdictionele beslissing, maar stelt hij een administratieve handeling, een daad van administratieve voogdij. Dit blijkt het duidelijkst waar hij een beslissing van het beheerscomité vernietigt om overwegingen van *algemeen belang*, d.w.z. om *opportunitetsredenen*. Heeft hij op het einde van de 15 dagen nog geen uitspraak gedaan dan wordt de beslissing definitief. Voor de organismen van de categorie D wordt de termijn verdubbeld tot drie of acht dagen naar gelang het gaat om beslissingen aangaande financiële verrichtingen of beslissingen betreffende andere onderwerpen (artikel 9, § 2 van de wet van 16 maart 1954).

De beslissing van de Minister kan slechts een goedkeuring of een afwijzing van de beslissing inhouden.

Hij heeft het recht niet om de beslissing van het beheersorgaan gedeeltelijk te bekrachtigen, — te wijzigen, of de zijne in de plaats te stellen van deze van de openbare instelling.

In dit opzicht kan het voogdijrecht van de toezichthoudende Minister enigszins vergeleken worden met dat van de Koning t.o.v. de handelingen van de provinciale raden: de provinciegouverneur die commissaris van de Regering bij de provinciale raad is, kan een verhaal tot schorsing van een besluit van de provinciale raad dat het algemeen belang krenkt of de bevoegdheid van deze raad te buiten gaat, bij de Regering nemen binnen 10 dagen na de beraadslaging mits het daags daarna ter kennis van de raad te brengen. De Koning beschikt dan over een termijn van 30 dagen te rekenen vanaf dit verhaal om het besluit te vernietigen of de door de gouverneur gedane schorsing te verlengen (art. 89 van de provinciewet).

Tegen welke beslissingen van de beheersorganen der bedoelde instellingen van openbaar nut kan nu beroep door de regeringscommissaris ingesteld worden?

Het wil me voorkomen dat het om alle beslissingen van het beheerscomité van reglementaire, interpretatieve, financiële of beheersaard gaat, zo individuele als collectieve beslissingen waarvoor geen uitdrukkelijke machtiging van de toezichthoudende overheid krachtens de wet van 16 maart 1954, de organieke wet, eventueel de wet van 25 april 1963 of een andere wet of hun uitvoeringsbesluiten opgelegd is:

1° Is er wel een uitdrukkelijke goedkeuring of machtiging voorzien dan volstaat het m.i. dat deze geweigerd wordt door de toezichthoudende overheid; een schorsing van de regeringscommissaris of beroep tot vernietiging bij de Minister heeft dan weinig zin: de beslissing wordt immers slechts uitvoerbaar door de ministeriële goedkeuring (cfr. de schorsing van de provinciegouverneur van een besluit van de provincieraad dat aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Koning of Minister onderworpen is): dit is bijv. het geval voor de goedkeuring door de toezichthoudende minister vóór 15 mei van het jaar dat aan het begrotingsjaar voorafgaat van het ontwerp van begroting opgemaakt door de organen van beheer van de organismen der categorie B, in toepassing van art 3, § 2, van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut of voor de machtiging door de toezichthoudende minister en de Minister van Financiën te verlenen aan de instellingen van openbaar nut om een lening voor meer dan tien dagen, binnen de grenzen van hun statuut, aan te gaan, in toepassing van artikel 12, eerste lid, van dezelfde wet.

Hetzelfde geldt bijv. nog het reglement te treffen door het beheerscomité van de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid in uitvoering van artikel 14 van het besluit van de Regent van 16 januari 1945 betreffende de werking van de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid gewijzigd bij de koninklijke besluiten van 30 september 1958 en 9 juli 1964 en dat als volgt luidt:

« Wanneer de invordering van de verschuldigde sommen al te onzeker of te bezwarend blijkt in verhouding met het bedrag van de in te vorderen sommen kan de Rijksdienst voor maatschappelijke zekerheid van de invordering van die sommen door een gerechtelijke tenuitvoerlegging afzien, binnen de perken van een reglement door het beheerscomité vastgesteld en door de Minister van Sociale Voorzorg goedgekeurd. »

In feite werd er trouwens een reglement genomen op 19 juni 1959 (B.S. van 21 augustus 1959) en gewijzigd op 19 juni 1964. Deze wijziging werd bij ministerieel besluit van 24 december 1964 goedgekeurd en in het Belgisch Staatsblad van 31 december 1964 verscheen de integrale tekst van dit ministerieel goedkeuringsbesluit met eveneens als bijlage bij het besluit de volledige tekst der wijziging van het reglement zoals het opgesteld was door het beheerscomité van de R.M.Z.

2° Gaat het om wettelijk of reglementair-verplichte adviezen uit te brengen of voorstellen die mogen ingediend worden door de beheersorganen der instellingen, dan is een schorsing door de regeringscommissaris en een beroep tot vernietiging bij de Minister m.i. eveneens onmogelijk. Het gaat dan niet om een « beslissing » die strijdig zou zijn met de wet, de statuten of het algemeen belang. Immers, een advies of voorstel heeft op zich zelf nog geen wettelijke waarde, en kan ten hoogste een wettelijke of reglementair opgelegde voorbereidende maatregel zijn, waarmee de Minister geheel of gedeeltelijk rekening kan houden of die hij volledig kan negeren, nadat hij er kennis van genomen heeft, tenzij een *eensluidend* advies zou vereist zijn.

Het is bij het treffen van de beslissingsmaatregel door de Minister of de Koning (hetzij in de vorm van een individuele inwendige beslissing, hetzij door medeondertekening van een reglementair besluit, hetzij door de indiening van een wetsontwerp bij de wetgevende Kamers enz.) dat hij zal moeten nagaan of de beslissing die hij en hij alleen gaat treffen wel (grond)wettelijk is en strookt met het algemeen belang. Hierbij zal hij noodzakelijkerwijze moeten oordelen of dit ook het geval is met het voorstel of het advies van het beheerscomité voor zover hij de inhoud van dit voorstel of advies tot de zijne zou willen maken in de beslissingsmaatregel. De toezichhoudende overheid kan overigens bezwaarlijk een «advies» of «voorstel» vernietigen: zij zal het desgevallend niet opvolgen.

Een praktische en zeer duidelijke toepassing treft men aan in artikel 14, eerste lid, van de reeds vermelde wet van 25 april 1963 betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg: het beheerscomité van de in deze wet bedoelde instellingen, kan, zoals reeds sub A) I in fine, onmiddellijk vóór de *noten* betoogd werd, aan de Minister van Tewerkstelling en Arbeid of Sociale Voorzorg voorstellen doen tot wijziging van de wetten en besluiten met de toepassing waarvan het belast is. Er wordt zelfs aan toegevoegd dat indien het voorstel niet eenparig aanvaard wordt, het verslag aan de Minister de verschillend uitgebrachte adviezen moet uiteenzetten. Het is bijna vanzelfsprekend dat het één of ander der uiteenlopende adviezen een aanbeveling zal inhouden (of het éénparig voorstel een aanbeveling kan inhouden) tot het treffen van betwistbare maatregelen op het stuk van het algemeen belang of de wettelijkheid: de Minister mag dit normaal verwachten en hoeft ook redelijkerwijze gesproken niet gewaar-schuwd te worden.

3° De tussenkomst van de regeringscommissaris is wel geoorloofd waar het beheerscomité een volwaardige en een op zich zelf voltooide beslissing treft; het is trouwens in hoofdzaak daartoe dat de rechtsinstelling der regeringscommissarissen bestaat. Het is immers slechts dank zij het beroep (en in mindere mate het adviesrecht; cfr. infra) van zijn vertegenwoordiger dat de minister nog in enigerlei mate invloed kan uitoefenen op de activiteiten van de onder zijn toezicht staande instellingen van openbaar nut op de gebieden waarop deze laatste in principe autonoom en soeverein zijn: eventueel zal hij de beslissingen van de beheerscomité's kunnen vernietigen indien hij — uitspraak doende over het verhaal van de regeringscommissaris — oordeelt dat deze beslissingen óf tegen de statuten óf tegen de wet (m.i. in de ruime zin: organieke wet, wet op het paritair beheer, wet op de contrôle op de instellingen van openbaar nut, Grondwet, gelijk welke andere wet of zelfs reglementaire uitvoeringsbesluiten van al deze wetten), óf tegen het algemeen belang indruisen. Blijft de regeringscommissaris passief, dan is de Minister onmachtig en onbevoegd om van ambtswege de vernietiging der beslissingen der beheerscomité's uit te spreken.

Tegen de beslissing van de Minister tot vernietiging is geen verhaal bij de gewone rechtbanken mogelijk. Wel schijnt me een verhaal vanwege de instelling bij de Raad van State wegens niet-naleving van de wet of vormregeling mogelijk, in toepassing van artikel 9 van de wet van 23 december 1946 houdende instelling van een Raad van State.

Voorbeelden: 1. De regeringscommissaris kan een schorsend beroep instellen tegen de begrotingen opge-maakt door de organen van beheer der instellingen van

categorie D. Deze begrotingen moeten niet goedgekeurd worden door maar enkel overgemaakt aan de toezicht-houdende Minister en de Minister van Financiën (artikel 3, § 4 van de wet van 16-3-1954 gewijzigd bij het K.B. van 18-12-1957). De Minister kan aldus en enkel aldus deze begrotingsbeslissing vernietigen en het beheerscomité onrechtstreeks dwingen een nieuwe begroting op te maken.

2. Het beheerscomité van de Dienst (uitkeringen) van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering mag, in toepassing van art. 60, 3° van de wet van 9 augustus 1963, bij wijze van algemene verordening (in het Belgisch Staatsblad te publiceren), zonder enige ministeriële of koninklijke goedkeuringsformule, — handtekening of — medeondertekening, de uitzonderingen bepalen op de regel volgens welke samenloop van uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid van de verplichte verzekering tegen ziekte en invaliditeit met een ouderdoms-, rust- ancienniteitspensioen of eender welk als dergelijk pensioen geldend voordeel toegekend door een Belgische of buitenlandse instelling van sociale zekerheid, een openbaar bestuur, een openbare instelling of een instelling van openbaar nut, uitgesloten wordt.

Mocht deze verordening het doel van de wetgever zelf miskennen en bijv. in zo menigvuldige gevallen voorzien in de integrale samenloop van de uitkeringen van de ziekteverzekering met een volledig ouderdoms-, rust- en ancienniteitspensioen verworven in de loop van de arbeidsongeschiktheid, derwijze dat het principe van de niet-samenloop in concreto eerder de uitzondering zou worden, dan is het de taak van de regeringscommissaris en van hem alleen, bij de bespreking van deze verordening in het beheerscomité van voornoemde dienst van het Rijksinstituut of binnen drie vrije dagen daarna de reglementaire beslissing te schorsen en beroep tot nietigverklaring bij de Minister in te stellen. Doet hij zulks niet dan wordt de verordening onherroepelijk definitief en in het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Slechts bij stricte onwettelijkheid en enkel bij geschil tussen een verzekerde en de verzekeringsinstelling of tussen deze laatste en het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering, zou de rechtbank of het administratief rechtscollege in individuele gevallen de verordening nog kunnen ontoepasselijk verklaren (art. 107 van de Grondwet).

3. In sommige instellingen van openbaar nut (inzonderheid deze betreffende sociale zekerheid en sociale voorzorg welke het stelsel van het paritair beheer genieten) wordt het personeel met uitzondering van de persoon belast met het dagelijks beheer en eventueel van zijn adjunct benoemd, bevorderd en ontslagen door het beheerscomité *overeenkomstig de regelen van het personeelsstatuut*. Mochten deze vormregelen (bijv. het verplicht inwinnen van het advies van de onmiddellijke meerdere, het inrichten van een examen) niet nageleefd worden, dan komt het aan de regeringscommissaris en hem alléén toe beroep in te stellen bij de Minister. Tegen de uiteindelijke keuze zelf van een kandidaat ter benoeming of bevordering *indien vrije keuze toegelaten was* en alle benoemingsregelen en objectieve voorwaarden nageleefd zijn, kan hij natuurlijk geen verhaal nemen.

2) Bovendien woont de regeringscommissaris de vergadering van de organen van beheer en van contrôle der instellingen van openbaar nut der categorieën B, C en D bij en heeft er *raadgevende stem*. Hij beschikt voor het vervullen van zijn opdracht over de «ruimste macht» (artikel 9, § 3, van de wet van 16 maart 1954).

Dus ook in die gevallen waar het beheerscomité van

de instelling enkel adviezen moet uitbrengen of beslissingen treffen die uitdrukkelijk moeten goedgekeurd worden door de toezichthoudende overheid om rechtsgeldig te zijn, kan de regeringscommissaris het standpunt van zijn opdrachtgever uiteenzetten en een zekere invloed uitoefenen op de leden van het beheerscomité derwijze dat deze niet gemakkelijk een onbe-re-deneerd, of dwaas advies of een advies ten nadele van het landsbelang, de Schatkist, de geïnteresseerden (sociaal verzekerden, reizigers, spaarders, oudstrijders, enz. al naargelang het geval) of de eerbied voor de wet en vrijheden zullen uitbrengen. Veel hangt hier af eensdeels van de persoon, de ijver, het intellect, het redenaarstalent en de psychologische overredingskracht van de regeringscommissaris op de leden van het beheerscomité en anderdeels van de gesteldheid, toevallige aandacht en het bevattingvermogen van de leden zelf. Ook van het feit of de regeringscommissaris zich zowel buiten als in de vergaderlokalen, en zowel vóór en na als tijdens de zittingen van het beheerscomité der te controleren instelling op een voldoende afstand houdt van de beheerders, waarvan sommige tot de hoogste kringen der grote drukkingsgroepen in het land kunnen behoren. Soms zal hij staan tegenover een eensgezind front van 10 tot 50 man of als scheidsrechter moeten optreden tussen tegenstrijdige tendenzen van uiteenlopende belangengroepen. In de meeste instellingen woont ook de persoon belast met het dagelijks beheer van de instelling (soms administrateur-generaal, in andere gevallen leidend ambtenaar, directeur-zaakvoerder, directeur-generaal of iets dgl. genaamd) de vergaderingen van het beheerscomité bij (bijv. krachtens artikel 10, tweede lid, van de wet van 25 april 1963 betreffende het beheer van de instellingen van openbaar nut voor sociale zekerheid en sociale voorzorg), verstrekt hij aan dit comité alle inlichtingen, bereidt hij de dagorde voor, onderwerpt het alle voorstellen, die voor de werking van de instelling nuttig zijn en heeft hij adviesrecht.

Het beheerscomité zal dan af en toe moeten kiezen tussen het advies (of de ontwerp-beslissing) zoals het reeds in een werkdocument klaargemaakt was en nog ter zitting mondeling toegelicht wordt door de persoon belast met het dagelijks beheer der instelling (d.w.z. door de persoon belast met de leiding van het personeel, de uitvoering der beslissingen van het beheerscomité, de zorg voor de goede gang van zaken, de vertegenwoordiging in gerechtelijke en buitengerechtelijke handelingen, ondertekening van sommige stukken en brieven) en dat van de regeringscommissaris.

Meerdere vragen blijven evenwel onopgelost: Over welke machten beschikt de regeringscommissaris in feite om zijn adviserende en schorsende machten behoorlijk te kunnen uitoefenen? Hoe kan hij m.a.w. oordelen over de goede gang van zaken in de instelling, de gegrondheid van bepaalde aanbevelingen voorgelegd aan het beheerscomité zoals de aankoop van nieuwe kantoormeubelen, het in huur nemen van nieuwe lokalen ter vervanging van ongezonde of onveilige kantoorruimten, de uitbreiding van het personeel, de juistheid van cijfers (bijv. nopens uitgaven, statistieken nopens het aantal rechthebbenden) die in het werkdocument aangehaald worden. Heeft hij vrije toegang tot de lokalen der instelling? Zo ja, mag hij zich desnoods laten vergezellen door technisch bevoegde ambtenaren of particulieren (zoals architecten, timmerlui, statistici, ingenieurs, boekhouders, vertalers) hetzij door hem zelf gekozen, hetzij al dan niet op zijn voordracht aangeduid door de Minister?

In enkele gevallen heeft de organieke wet de kwestie zelf opgelost.

Aldus wat het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering betreft, door de op meerdere terreinen zeer revolutionnaire wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering, artikel 119, tweede, derde en vierde lid:

«Op hun verzoek worden zij gehoord en zij hebben een *onbeperkt* recht van toezicht en controle op *alle activiteiten* van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Te dien einde mogen zij, *te allen tijde, ter plaatse inzage* nemen van *alle stukken en geschriften* die in het bezit zijn van de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Ook mogen zij de Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering *verzoeken onderzoeken te doen instellen* als zij zulks nodig achten».

In andere gevallen kan men zich slechts op algemene rechtsbeginselen baseren en op redeneringen à contrario: het spreekt vanzelf dat de regeringscommissaris de instemming van het beheerscomité kan vragen om hetzij alléén, hetzij vergezeld van het dagelijks hoofd der instelling of van enkele leden van dit comité en/of van enkele technici aangeduid door hem zelf of het comité, ter plaatse vaststellingen te doen en geschriften nader te bestuderen. Hij heeft m.i. ook steeds toegang tot de voor het publiek toegankelijke lokalen althans tijdens de ontvangsturen: aldus kan hij zich rekenschap geven van de wijze waarop het personeel het publiek te woord staat, over welke documentatie het beschikt, of het uitgebreid genoeg is of te talrijk, en welke de staat is van het meubilair. Buiten deze gevallen lijken me de controle machten van de regeringscommissaris — behoudens de aanwezigheid op de zittingen der beheers- en controlecomité's en het veto- en adviesrecht — in feite vrij gering, in weerwil van de wettelijke ruime omschrijving van hun macht. Een beheerscomité of een leidend ambtenaar der instelling, die weerbarstig zouden zijn, kunnen zich m.i. gemakkelijk verschuilen achter het grondwettelijk beginsel der onschendbaarheid der woning (artikel 10 Gr.w.) en in sommige gevallen de beheersautonomie der instelling (wet op het paritair beheer) om de toegang tot de gebouwen (of belangrijke gedeelten ervan) en de kennismaking der geschriften ter plaatse onmogelijk of moeilijk te maken.

Opmerking: Aan te stippen valt dat er soms meerdere regeringscommissarissen — elk door de Koning benoemd op voordracht van een onderscheiden Minister — bij een openbare instelling aangewezen worden. Bovendien oefent een gemachtigde van de Minister van Financiën — indien door deze niet reeds een regeringscommissaris aangewezen is — bij de organismen van de categorieën B, C en D dezelfde functie uit als de regeringscommissaris, in zake alle beslissingen met een budgetaire of financiële weerslag. Beroep kan door deze gemachtigde ingesteld worden bij de minister of de ministers van wie het organisme afhangt. Deze doen uitspraak na overleg met de Minister van Financiën (artikel 10 van de wet van 16 maart 1954, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 18 december 1957).

De gemachtigde van de Minister van Financiën zal derhalve alleen wijzen op de beslissingen die hem niet schijnen overeen te komen met een degelijk budgettair of financieel beheer, terwijl de « regeringscommissarissen » aan de bevoegde Ministers om het even welke kwestie mogen voorleggen in verband met het beheer

van het organisme waarop zij contrôle uitoefenen (Doc. 25, 1952-1953, Kamer, 20 nov. 1952, Verslag namens de bijzondere Commissie uitgebracht door de Heer Parisis nopens het wetsontwerp betreffende contrôle op sommige instellingen van openbaar nut, blz. 25). De Minister van Financiën wordt hierdoor geen superminister, maar beschikt wel over een speciale voogdijmacht over de ganse gedecentraliseerde sector, beperkt tot het financieel gebied, maar die even werkelijk en nodig is als de macht, waarop zijn collega's aanspraak kunnen maken.

C. De rechtspositie van de regeringscommissaris.

Het statuut van de regeringscommissaris werd op zeer onvolledige wijze geregeld.

We kunnen volstaan met enkele vragen aan te halen, en er een — niet steeds onbetwistbaar — antwoord voor te zoeken.

1° Wie kan als regeringscommissaris aangewezen worden?

De basiswet van 16 maart 1954 gewaagt enkel van de benoeming van de regeringscommissarissen bij koninklijk besluit, op voordracht van de bevoegde Minister (art. 2, § 1). Er is geen sprake van minimumleeftijd, een bepaalde graad, een zekere ervaring, bijzondere diploma's, de hoedanigheid van ambtenaar bij een bepaald departement of een aantal jaren praktijk in een bepaalde specialiteit of dienst (sociale zekerheid, hospitaalwezen, boekhouding enz.), onverenigbaarheden, beperking wat het aantal betreft. Slechts sporadisch in afzonderlijke organieke wetten of uitvoeringsbesluiten van deze wetten of van de wet van 16 maart 1954 treft men enkele aanduidingen aan:

— de functie van revisor bij een instelling van openbaar nut is onverenigbaar met die van regeringscommissaris bij dezelfde instelling, krachtens artikel 13 van het koninklijk besluit van 9 april 1954 ter regeling van de bevoegdheden van de revisoren bij de instellingen van openbaar nut. Het omgekeerde is dus ook waar.

Terloops weze aangestipt dat één of meer revisoren door de betrokken Minister en de Minister van Financiën in onderling overleg bij elk der organismen van de categorieën A, B, C en D aangewezen worden om op de geschriften contrôle uit te oefenen en ze juist en echt te verklaren en om de samenstelling van de goederen en de waarden na te gaan die aan bedoelde instellingen toebehoren of waarvan zij het gebruik hebben of waarover zij het beheer voeren, zonder dat deze revisoren zich evenwel met het beheer zelf der instellingen mogen bemoeien (artikel 13, § 1 en § 2, van de wet van 16 maart 1954). Zij dienen zoveel mogelijk onder de leden van het Instituut der bedrijfsrevisoren gekozen te worden (artikel 10, eerste lid, van voormeld besluit van 9 april 1954).

— in artikel 119, laatste lid, van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering wordt in positieve zin uitdrukkelijk bepaald dat de Ministers ter benoeming van de regeringscommissarissen dezelfde personen kunnen voordragen voor de verschillende in die wet bedoelde instellingen (Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering en Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering) en diensten (Algemene Raad van het R.I.Z.I.V., beheerscomité van de Dienst voor geneeskundige verzorging, beheerscomité van de Dienst voor uitkeringen, comité van de Dienst voor geneeskundige contrôle en het comité van de Dienst voor administratieve contrôle van hetzelfde Rijksinstituut). Deze verduidelijking houdt m.i. even-

wel geen impliciete beperking in wat de gelijktijdige uitoefening van het aantal mandaten betreft bij andere instellingen van openbaar nut der categorieën B, C en D dan beide voornoemde.

Behoudens andersluidende uitdrukkelijke bepalingen in de desbetreffende organieke wetten mag men het dus wel zo stellen dat als regeringscommissarissen kunnen aangewezen worden, rijksambtenaren of gewezen rijksambtenaren van hetzelfde of een ander Departement als datgene hetwelk speciaal belast is met het toezicht over die bepaalde instelling van openbaar nut, van gelijk welke graad (ook van een graad lager dan deze waarmede het hoofd van het dagelijks beheer der bevoegde instelling bekleed is), zelfs personeelsleden behorende tot de hiërarchie van een openbare instelling andere dan deze waarop door de regeringscommissaris toezicht wordt uitgeoefend, ook particulieren (bijv. professoren, parlementsleden), ongeacht hun diploma, specialiteit of algemene of speciale beroepsvorming of -ervaring. Deze aanwijzing kan in beginsel voor meerdere instellingen of diensten tegelijkertijd geschieden. Het gaat om een vertrouwenspost, een vrije keuze vanwege de Minister zelf (theoretisch: de Koning) die zonder zijn beslissing te moeten motiveren en buiten tussenkomst van wie dan ook, nopens de hoedanigheden en de waarde van zijn vertegenwoordiger oordeelt. Geen kandidaat kan een strict recht op dit mandaat laten gelden. Uiteraard zijn er wel enkele beperkingen: het zou bijv. niet opgaan de voorzitter of een lid van het beheerscomité van de te controleren instelling of een personeelslid van deze laatste als regeringscommissaris te belasten met het toezicht over dezelfde instelling.

2° Welk is de verhouding met de Minister?

Het gaat hier blijkbaar om een soort lastgeving. In feite worden meestal rijksambtenaren als regeringscommissaris aangewezen; bovendien behoren ze in de regel tot het personeelskader van het toezichthoudend Departement en zijn ze, als het om het toezicht op grote openbare instellingen gaat, bekleed met een graad ten minste gelijk aan deze van directeur. Soms worden kabinetsleden met deze taak belast. De uitoefening dezer opdracht(en) geeft recht op extra-vergoeding — zelfs als die opdrachten tijdens de diensturen en werkdagen uitgeoefend worden (wat de regel is) — en de desbetreffende uitgaven vallen ten laste van de bevoegde organismen, in toepassing van artikel 14 van de wet van 16 maart 1954 betreffende de contrôle op sommige instellingen van openbaar nut: «De in het eerste artikel bedoelde organismen betalen de uit de contrôle van hun verrichtingen voortvloeiende uitgaven aan de Schatkist terug».

Welnu, deze rijksambtenaren zijn in de hoedanigheid van regeringscommissaris rechtstreeks van hun opdrachtgever (de Minister of juist: de ministeriële functie) afhankelijk en niet van hun hiërarchische administratieve meerderen. Deze laatsten kunnen hun op het stuk van de uitoefening van dit bijkomend en speciaal ambt geen onderrichtingen geven, geen tuchtmaatregelen opleggen of voorstellen volgens de regelen van het statuut van het Rijkspersoneel, zoals dit vastgesteld werd door het koninklijk besluit van 16 maart 1964 (Belg. Staatsbl. van 25 maart 1964), bijlage I-1, noch een gunstige of ongunstige beoordeling of vermelding geven volgens de bepalingen van het koninklijk besluit betreffende de beoordeling en de loopbaan van het Rijkspersoneel (bijlage II-1 bij hetzelfde besluit - zelfde Staatsblad).

Andersom is de regeringscommissaris als dusdanig evenmin de hiërarchische meerdere van de beambten uit de dienst van het departement waarvan hij als

ambtenaar (bijv. als directeur, directeur-generaal, inspecteur-generaal, adjunct-adviseur) de leiding voert en kan hij dienaangaande geen taken opleggen aan zijn ondergeschikte beambten.

Uit de rechtsfiguur der lastgeving volgt ook dat deze opdracht herroepelijk is «ad nutum» (art. 2004 B.W.B.) door de Koning op voordracht van de Minister die de aanstelling voordroeg of van één van diens opvolgers. Er bestaat dienaangaande geen uitdrukkelijke tekst zoals bijv. wel het geval is voor de revisoren in artikel 10, eerste lid, van het koninklijk besluit van 9 april 1954 tot regeling van de bevoegdheden van de revisoren bij de instellingen van openbaar nut: «Deze aanstelling kan ingetrokken worden door een gemeenschappelijke beslissing van de betrokken Minister en de Minister van Financiën».

Bij het beantwoorden van een parlementaire vraag betreffende de vastheid van betrekking der *provincie-gouverneurs*, die de vertegenwoordigers van de Koning en de regering zijn, de tussenschakels van de uitvoerende macht, de politieke agenten van de staat en de houders van het Staatsgezag in de provincie legde de Minister van Binnenlandse Zaken er trouwens eveneens de nadruk op dat het *uit de aard van hun functies* volgt dat zij het *vertrouwen* van de regering moeten genieten en dat zij ontslag moeten nemen of uit hun ambt ontslagen kunnen worden wanneer zij dit vertrouwen verliezen. (Antwoord op de parl. vraag nr. 21 van de heren Lahaye, Merchiers en Toussaint dd. 2 dec. 1965, Vr. en Antw. B. Sen., gew. zitting 1965-66, nr. 7, 21 dec. 1965, blz. 294-295.)

Zowel de analogie met het burgerlijk recht als de algemene administratiefrechtelijk erkende macht van de overheid die een aanwijzing mag doen, om er ook een einde aan te stellen, zelfs buiten een uitdrukkelijke machtigingstekst en ieder verzoek van de begunstigde om, pleiten voor dezelfde oplossing, t.o.v. de regeringscommissarissen bij de instellingen van openbaar nut der categorieën B, C en D.

Zoals de Raad van State reeds besliste dat een ambtenaar (vóór de toepassing van de administratieve hervorming) niet verplicht is een bevordering te aanvaarden en ze uitdrukkelijk kan verzaken (arrest nr. 8440 dd. 17-2-1961 - Rec. des Arr. et Avis du C. d'E. - anfebr. 1961, Dumont, Baeyens en De Pover) lijkt me dit ook het geval te moeten zijn voor de aanwijzing van een ambtenaar als regeringscommissaris, al gaat het eigenlijk eveneens om een éenzijdige akte die desnoods opgedrongen wordt, tegen de wil van de belanghebbende in. De vertrouwelijke en quasi-burgerlijke aard der opdracht (lastgeving) vereist trouwens één of andere vorm van toestemming, hoe men deze juridisch ook wenst te omschrijven of... te negeren.

Als lastgever mag en moet de Minister de nodige onderrichtingen geven aan zijn lasthebber opdat deze zijn taak naar behoren zou kunnen vervullen vooral in die gevallen waar het beheerscomité een echte, op zichzelf voltuode beslissing treft.

In het statuut van de revisoren (hoofdstuk III van het herhaaldelijk vermeld besluit van 9 april 1954) wordt dit nadrukkelijk gezegd (artikel 10, tweede lid): «De revisoren ontvangen van de Minister, waarvan de organismen afhangen, de nodige onderrichtingen tot het volbrengen van hun opdracht. De algemene onderrichtingen betreffende de comptabiliteits- en de budgettaire aangelegenheden worden hun gegeven door de Minister van Financiën. Deze onderrichtingen mogen de uitoefening van hun opdracht niet beperken».

Het basisbeginsel is m.i. evenwel, zelfs zonder formele wets- of verordeningsbepaling, toepasselijk op de regeringscommissaris.

De vraag is ook of de regeringscommissaris de toezichhoudende minister dan wel de ganse regering of de Eerste-Minister vertegenwoordigt, inzonderheid voor beslissingen die meerdere Departementen tegelijkertijd en vaak in tegenstrijdige zin aanbelangen. Als theoretische voorbeelden zouden we kunnen aanhalen: de geoorloofdheid voor een sociaal verzekerde om tegelijkertijd een uitkering wegens arbeidsongeschiktheid én een onvolledig pensioen ten laste van een openbaar bestuur wegens dezelfde ziekten te genieten interesseert en de Minister van Sociale Voorzorg en de Minister van Financiën; de politiek van bescherming van het wettig gezin bij onderstelling gevoerd door de Minister van het Gezin en de Huisvesting en de Minister van Justitie kan onrechtstreeks ondermijnd worden door de erkenning van de niet-beloonde huishoudster in de sociale wetgeving door hun Collega van Sociale Voorzorg; de weigering tot toekenning van een aanvullend verlof voor de jeugdige arbeiders en bedienden door laatstvermeld Minister kan tegenstrijdig zijn met het algemeen jeugd- en -gezindheidsbeleid van een ander Minister of van de regering in haar geheel. Deze vraag wordt nog toegespitst tijdens de huidige wetgevende periode, nu er meerdere Ministers-coördinatoren bestaan en men de vraag kan stellen of de onderrichtingen aan de regeringscommissarissen niet moeten uitgaan van de Minister-Coördinator, indien er tegenstrijdige belangen in het spel zijn welke ieder door een onderscheiden Minister — onder-zijn-toezicht — behartigd worden. Ook het begrip «algemeen belang» dat voor een regeringscommissaris van grote betekenis is, indien hij een beslissing van een beheerscomité wil aanvechten, heeft soms een te smalle basis indien hij zich enkel op het plan van één bevolkingsgroep of één sector van het sociaal of openbaar leven zou moeten stellen. Vóór de thesis dat de regeringscommissaris de regering en niet een bepaalde toezichhoudende Minister (of coördinator) vertegenwoordigt pleiten volgende argumenten:

a) de benaming «regeringscommissaris» terwijl de vertegenwoordiger van de Minister van Financiën bij de organismen van de categorieën B, C en D in zake alle beslissingen met budgettaire of financiële weerslag (voor zover geen regeringscommissaris door dezelfde Minister is aangewezen) «gemachtigde (of afgevaardigde) van de Minister van Financiën» genoemd wordt. Niettemin schuilt ook in deze laatste benaming iets onjuist, omdat voornoemd afgevaardigde, zoals we vroeger uitlegden, beroep moet instellen bij de Minister of de Ministers van wie het organisme afhangt, en niet bij de Minister van Financiën;

b) de aanwijzing als regeringscommissaris geschiedt door de Koning — weze het ook op voordracht van de bevoegde Minister — en niet van de Ministerraad of de Eerste-Minister; de gemachtigde van de Minister van Financiën wordt daarentegen bij ministerieel besluit (ondertekend door laatstvernoemd Minister) aangewezen;

c) in de voorbereidende werken van de wet van 16 maart 1954 treft men zowel argumenten in de ene als in de andere richting aan. Er heerst ook daar verwarring. Ten gunste van de thesis der vertegenwoordiging van de regering als dusdanig en niet van één bepaalde toezichhoudende Minister, kan men volgende passus aanhalen uit het «Verslag van de Bijzondere Senaatscommissie belast met het onderzoek van het wetsontwerp betreffende de contrôle op sommige instellingen van openbaar nut (B. Senaat Doc. 115, zitting 1953-54, commissievergadering van 5 januari 1954, blz. 38, derde lid, tweede zin, Verklaring van de Eerste-Minister):

« Kan men werkelijk aan de Regering het recht ontzeggen in de schoot der openbare instellingen vertegenwoordigd te zijn door afgevaardigden, over opschortend recht van beroep beschikkend, wanneer het beheer van deze instellingen meestal de gelden van de Staat of het algemeen welzijn, hetzij rechtstreeks, hetzij onrechtstreeks, betreft en anderzijds de ministers ten opzichte van het Parlement politiek verantwoordelijk zijn voor het beheer van deze instellingen? ».

In sommige organieke wetten wordt evenwel uitdrukkelijk of min of meer impliciet de andere thesis gehuldigd:

— aldus luidt bijv. artikel 31, tweede lid, van de geordende wetten betreffende het jaarlijks verlot der loonarbeiders, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 8 juli 1964:

« Wonen met raadgevende stem de vergaderingen van het Comité (= beheerscomité van de Rijkskas voor Jaarlijks Verlot) bij:

1° een regeringscommissaris die de Minister van Sociale Voorzorg vertegenwoordigt;

2° een regeringscommissaris die de Minister van Financiën vertegenwoordigt;

3° de directeur-zaakvoerder van de Kas. »

— aldus nog artikel 38 van de wet van 16 april 1963 betreffende de sociale reclassering van de mindervaliden (Belg. Stbl. van 23 april 1963):

« De Koning kan bij het Rijksfonds voor sociale reclassering van de mindervaliden twee regeringscommissarissen benoemen die respectievelijk de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin vertegenwoordigen. »

Ook bij de samenstelling van de Algemene raad van het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering schijnt de wetgever uitgegaan te zijn van de idee dat de controle op deze raad (welke het gezag heeft over de algemene diensten van het Instituut) uitgeoefend wordt door drie regeringscommissarissen die elk een onderscheiden Minister vertegenwoordigen, namelijk deze van Sociale Voorzorg, de Minister van Volksgezondheid en het Gezin en de Minister van financiën (artikel 7, vierde lid, van de wet van 9.8.63). Er schijnen dan ook 3 toezichthoudende Ministers (of tenminste 2 als men de speciale taak van de Minister van Financiën uit het oog verliest) te zijn die elk over één lasthebber beschikken, die enkel bij zijn eigen opdrachtgever beroep kan instellen. Iedere Minister schijnt derhalve eveneens op eigen initiatief en zonder ruggespraak met de twee andere en *a fortiori* zonder ruggespraak met de andere leden van het Kabinet dan deze twee en zonder ruggespraak met de Eerste-Minister, binnen de sfeer van zijn eigen bevoegdheid (bijv. respect. sociale verzekeringen, hospitaalwezen, financiële weerslag voor de Schatkist), uitspraak te kunnen doen over het beroep tot nietigverklaring van een beslissing van de Algemene Raad ingesteld door zijn eigen vertegenwoordiger.

Niettemin is het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering enkel bij het Ministerie van Sociale Voorzorg ingesteld (aldus artikel 6, tweede lid, van de wet van 9 augustus 1963).

Wellicht is de oplossing in de huidige stand van de wetgeving deze dat, in al de gevallen waar er slechts in één regeringscommissaris bij een beheersorgaan van één der instellingen van openbaar nut der categorieën B, C en D voorzien is, naast de gemachtigde van de Minister van Financiën, deze regeringscommissaris moet geacht worden de toezichthoudende minister die zijn aanwijzingsbesluit medeondertekende, te vertegenwoordigen. Indien deze Minister evenwel uitspraak moet doen over overtredingen van wetten of

besluiten of problemen die geheel of gedeeltelijk tot de bevoegdheid van een ander Departement behoren, zou hij contact dienen op te nemen met zijn collega's, eventueel met de Minister-Coördinator of de Eerste-Minister. In ieder geval mag de regeringscommissaris onderstellen dat de uitspraak van de toezichthoudende Minister berust op dit overleg en mag hij zich m.i. zelfs niet wenden tot andere Ministers, waarmee hij — nog steeds naar mijn bescheiden oordeel — niet persoonlijk of functioneel verbonden is.

3° In welke mate is de regeringscommissaris verantwoordelijk voor de behoorlijke uitvoering van zijn opdracht? Indien hij door zijn afwezigheid, passiviteit tijdens de zittingen of bij het aantekenen van beroep, foutieve adviezen, of door het verdedigen van een standpunt dat afwijkt van dat van de minister, schade toebrengt aan het algemeen belang, de eerbied voor de wet of de Schatkist, is hij dan verantwoordelijk tegenover zijn opdrachtgever en tot enige materiële of morele schadevergoeding verplicht, wegens de niet-, onvolledige of slechte uitvoering van zijn lastgeving?

Laten we al dadelijk opmerken dat deze kwestie, zoals vele andere, niet opgelost werd. Zelfs het beginsel van de verantwoordelijkheid van de regeringscommissaris komt niet in de wet voor.

a) Daarentegen is bijv. in het statuut van de revisoren wel een principiële bepaling opgenomen (art. 11 van voornoemd besluit van 9 april 1954) waarbij de revisoren persoonlijk en rechtstreeks verantwoordelijk gesteld worden voor het uitvoeren van hun opdracht tegenover de minister, waarvan de organismen afhangen en tegenover de Minister van Financiën.

b) Evenzo en nog veel concreter is in artikel 10 van de organieke wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof (Belg. St. van 19 december 1929 voor de Nederl. vertaling) o.a. bepaald dat het Rekenhof de rekeningen van de Staat en van de provinciën regelt en ze aanzuivert en bij definitieve arresten bepaalt of de rekenplichtigen vrij van schuld zijn, in voorschot of in debet. In het laatste geval veroordeelt het Rekenhof de rekenplichtigen om hun schuld binnen de door het Hof vastgestelde termijn aan 's Lands kas te vereffenen.

Alhoewel de teksten in het geval niet voorzien hebben heeft het Rekenhof — wellicht om sociale redenen — in meerdere gevallen slechts een gedeeltelijke geldelijke terugbetaling opgelegd (Spreutels: « Staatsrekenplichtigheid », blz. 33, sub 5).

Zowel het Hof van Cassatie als het Rekenhof hebben trouwens in het specifiek karakter van het ambt van « rekenplichtige jegens de Schatkist » der gelden, een lastgeving (lasthebber van de Staat) gezien, waarop de regelen van het burgerlijk wetboek betreffende de contractuele lastgeving toepasselijk zijn: de rekenplichtige, verantwoordelijk voor het inkasseren van de ontvangsten en het bewaren van de gelden, staat zelfs in voor de lichtste tekortkoming, de culpa levis in abstracto (Spreutels, *ibidem*, blz. 18 onderaan en 19 bovenaan). Hij is aan het bestuur ook verwijlntresten verschuldigd sedert het ogenblik dat het tekort te zijnen laste gelegd wordt. (Art. 1254 B.W.B., Spreutels, blz. 23 onderaan.)

De rekenplichtige der grondstoffen en waren wordt eerder beschouwd als een bewaarnemer in de zin van art. 1917 en vlg. van het B.W.B. (Spreutels, blz. 19).

c) Wat nu de regeringscommissarissen betreft, bestaat er dus geen wetsbepaling en geen rechtspraak betreffende de rekening en verantwoording die ze zouden moeten doen t.o.v. hun opdrachtgever. Het valt evenwel op dat de opdrachtgever d.w.z. de toezicht-

houdende Minister, zelf geen enkele burgerlijke sanctie kan oplopen indien hij door zijn beleid het algemeen belang of de Schatkist benadeelt of onderrichtingen geeft aan zijn vertegenwoordiger die foutief zijn; het Parlement of de Staat kan geen burgerlijke vordering instellen wegens materiële en/of morele schade toegebracht aan het Land door een Minister in de uitoefening van zijn functie.

Aldus is de Minister bijv. ook *primair ordonnateur* (de secundaire zijn de gedelegeerde ambtenaren). Zijn macht als ordonnateur is gebaseerd op artikel 16, eerste lid, van de wet van 15 mei 1846 op de comptabiliteit van de Staat: «De ministers mogen geen uitgaven doen boven de aan ieder van hen geopende kredieten».

Het gaat om een vorm van ministeriële verantwoordelijkheid. Voor de Minister geldt evenwel nagenoeg alléén de politieke verantwoordelijkheid. Om een Minister tot aftreden te dwingen, volstaat het dat de Kamers zijn begroting niet goedkeuren en hem aldus het vertrouwen onttrekken. Doch daar blijft het dan bij.

De regeringscommissaris zijnerzijds moet natuurlijk wegens de aard van zijn opdracht per sé af en toe, en zeker bij het einde van zijn opdracht, verslag uitbrengen bij de toezichthoudende Minister nopens zijn controletoekend en de houding die hij aannam en waarom. De Minister kan hem dienaangaande meer concrete verplichtingen opleggen.

Wat de geldelijke verantwoordelijkheid betreft voor de schade toegebracht aan 's Lands belang en de eerbied voor de wet door het niet — of slecht uitvoeren van de opdracht, valt aan te stippen dat de regels van het burgerlijk recht betreffende de lastgeving — zelfs naar analogie — moeilijk in concreto zouden kunnen toegepast worden en in franken schade gewaardeerd: de regeringscommissaris is geen bewaarnemer van gelden, goederen of waren zoals sommige rekenplichtigen jegens de Schatkist, hij ondertekent geen enkele administratieve akte namens de Minister, waardoor de instelling een verplichting opgelegd wordt of een voordeel toegekend en sluit geen enkel contract af namens en voor rekening van zijn opdrachtgever met de bevoegde instelling van openbaar nut, hij betaalt geen schulden van deze instelling, hetzij met eigen penningen, hetzij met penningen van de Minister of de Schatkist, ontvangt geen voorschotten om schulden te voldoen enz.

Volgens de theorie van Buttgenbach is het Bestuur in België traditioneel onderworpen aan een eigen speciaal recht en niet aan het privé-recht, en worden de openbare instellingen bij ontstentenis van een onbetwistbare wilsuiting van de wetgever beheerst door het administratief recht (Buttgenbach «Modes de gestion der services publics», n° 121 en 383 bis). Zelfs indien het privaatrecht op openbare besturen of instellingen wordt toegepast, krijgt het vanwege de gewone rechtbanken gans andere interpretaties dan wanneer het om een geschil tussen twee private personen zou gaan (ibidem 393 bis): aldus werd bijv. door een arrest van het Hof van Cassatie dd. 3 april 1950 (J. des Trib. 1950, blz. 463) beslist dat de verklaring van een ambtenaar volgens dewelke hij handelt in hoedanigheid van afgevaardigde van het bestuur waartoe hij behoort (in casu het Belgisch-Luxemburgs wissel-instituut: openbare instelling), voor waar moet gehouden worden tot het bewijs van het tegendeel en dat de rechter op soevereine wijze oordeelt over het bestaan van de aldus verleende lastgeving.

Doch zelfs zo men sommige theorieën van het administratief recht te absoluut, of te gunstig voor ambte-

naren, ministers en openbare besturen en instellingen vindt, in vergelijking met het lot beschoren aan particulieren en privé-instellingen, valt het niettemin voor elk onbevooroordeeld rechtsbeoefenaar of civilist op dat het begrip van het «mandaat-lastgeving of volmacht» slechts in zeer beperkte mate terug te vinden is in de opdracht van de regeringscommissaris. Dit blijkt nog meer uit het feit dat, wanneer de regeringscommissaris — die juridisch de toezichthoudende Minister heet te zijn — een beroep tot nietigverklaring tegen een beslissing van een beheerscomité bij zijn opdrachtgever instelt, hij — nogmaals juridisch bekeken — een uitspraak van zichzelf verwacht: m.a.w. de uitvoerende macht stelt zich in dat geval aan als rechter en partij (cfr. nota van de minderheid ondertekend door de heer Spinoy en gevoegd bij het verslag namens de bijzondere Kamercommissie uitgebracht door de heer Parisis nopens het wetsontwerp betreffende controle op sommige instellingen van openbaar nut, doc. 25 Kamer dd. 20 nov. 1952, blz. 43-45).

De conclusie is dan ook: misschien principieel, doch alleszins praktisch bestaat er op het ogenblik slechts één sanctie tegen een nalatige of schuldige regeringscommissaris, te weten beëindiging der aanwijzing bij koninklijk besluit.

4° De vervanging van de regeringscommissaris.

In artikel 9 van de wet van 16 maart 1954 is geen sprake van plaatsvervangers. En alles wijst erop dat de mogelijkheid tot het aanwijzen van een plaatsvervanger hetzij door de Koning, hetzij door de regeringscommissaris zelf, al of niet met instemming van de toezichthoudende Minister of de Koning, bewust uitgesloten werd:

a) de regeringscommissaris beschikt over een termijn van drie vrije dagen van de dag van de vergadering af om beroep in te stellen bij de Minister voor zover hij regelmatig uitgenodigd werd (één vrije dag als het om het toezicht op een organisme van categorie D gaat);

b) hij kan op zijn verzoek kennis nemen van de beslissingen getroffen in zijn afwezigheid zonder dat de termijn van beroep mag verlengd worden;

c) de Regering wenste bepaalde verrichtingen van de bevoegde instelling niet te zeer te vertragen door de uitoefening van het veto-recht te beperken in-de-tijd (doc. 25 Kamer, cfr. supra, blz. 20, art. 9, vierde lid). Het respect voor een grote autonomie der instelling, die normaal en snel moet kunnen functionneren, en het geven van een prikkel tot stiptheid voor de begunstigde met de vertrouwenspost van regeringscommissaris zetten haar in dit verband wellicht eveneens aan (behoudens tegenstrijdige bepaling in één of andere organieke wet t.o.v. een bepaalde instelling) dit hoge ambt te beperken tot één of meer titularissen zonder plaatsvervanger. Bij langdurige ziekte van zijn vertegenwoordiger zal de Minister dan ook een nieuwe lasthebber bij koninklijk besluit moeten doen aanwijzen;

d) in de mate dat het om een mandaat gaat, kan de Minister *theoretisch* in persoon de vergaderingen der beheerscomités van de instellingen van openbaar nut der categorieën B, C en D bijwonen en bij belet van zijn vertegenwoordiger en voor zover hij krachtens een organieke wet niet tegelijkertijd van ambtswege voorzitter is van hetzelfde beheerscomité, het veto-recht toepassen. Wegens de samenloop van zijn functie van rechter in geval van beroep tot nietigverklaring lijkt dit evenwel niet mogelijk. Wel zou hij m.i. de vergaderingen kunnen bijwonen en een uitzetting van een probleem geven zonder meer; ook zou hij, bij

belet van zijn vertegenwoordiger, m.i. adviserende stem hebben in die gevallen waar deze laatste ook en uitsluitend raadgevende stem zou gehad hebben ware hij aanwezig geweest.

D. Hervorming van het statuut en de instelling der regeringscommissarissen.

In deze uiteenzetting werd eerder beoogd vaststellingen van toestanden en interpretaties van wettelijke en reglementaire bepalingen te geven dan zich aan een oplossing voor dit ingewikkeld vraagstuk te wagen. Uit de beschrijving en het commentaar van de huidige bevoegdheden en de rechtspositie van de vertegenwoordigers der Ministers bij de instellingen van openbaar nut der categorieën B, C en D zijn als vanzelfsprekend reeds enkele conclusies te halen die in de vorige regels terloops en ten minste impliciet weer te vinden zijn. Zonder hier een diepgaande studie aan de hervorming dezer instelling te willen wijden, kunnen tot besluit volgende suggesties misschien toch in overweging genomen worden als uitgangspunt voor een nader onderzoek :

1° een minderheid in de Kamercommissie sprak reeds in november 1952 haar verontwaardiging uit over de miskenning van de prerogatieven van de wetgevende macht (Gr.w. art. 110 en vlg.). Zij beklagde er zich over dat de uitvoerende macht door het ontwerp van wet (thans de wet van 16-3-1954 geworden) in haar handen de controlemiddelen verenigt, zowel over het beheer (commissarissen) als over de juistheid der geschriften en der boekhouding (revisoren die door de uitvoerende macht aangewezen worden). Zij wees er tevens op (cfr. supra) dat de Minister zich op dat gebied als rechter en als partij aanstelt, terwijl de uitvoerende macht daarbij een recht afschaft dat krachtens de Grondwet en logischerwijze aan het Parlement dient voorbehouden te zijn (cfr. nota van de minderheid ondertekend door de heer A. Spinoy, doc. 25 Kamer, 20 november 1952, blz. 44, reeds eerder aangehaald).

Op te merken valt dat — het principieel grondwettelijk aspect buiten beschouwing gelaten — een toezicht vanwege het Parlement als opdrachtgever niet alle gevaren uitsluit voor partijdigheid, voor toegeven — zelfs tegen 's Lands belang in — aan para-politieke, culturele, syndicale, (anti-)patriottische, taalkundige, ideologische, financiële of economische drukkingsgroepen, waarvan het lidmaat- of leiderschap (of ten minste gewezen lidmaat- of leiderschap) of de geestelijke of persoonlijke verwantschap meestal niet onverenigbaar zijn met het mandaat van parlementslid (wel integendeel!) en die vertegenwoordigd zijn in de beheersorganen der openbare instellingen. Trouwens de Minister-opdrachtgever is zelf meestal tegelijkertijd volksvertegenwoordiger of senator.

Wel zou een regeringscommissaris ad vitam benoemd door de Koning en behorend tot een afzonderlijke sectie van het Rekenhof grondiger en objectiever onderzoekingen kunnen verrichten. Hij zou tevens losser staan t.o.v. de administratie en in een milieu vertoeven dat alleszins minder politiek, in-de-enge-zin-van-het-woord, beïnvloedbaar is dan het midden waarin de huidige tijdelijke lasthebber verkeert, lasthebber die tegelijkertijd meestal hiërarchisch ondergeschikte ambtenaar van de Minister is, en van deze misschien promotie of andere voordelen verwacht;

2° zelfs zonder zo ver te gaan, kan er gedacht worden aan de instelling van een full-time betrekking en een

exclusieve speciale administratieve graad van regeringscommissaris met een kleine staf medewerkers en een minimum aan vereiste praktijk of diploma in de specialiteit waarmede de bevoegde instelling zich speciaal bezig houdt. Het feit dat de toezichthoudende Minister-lastgever zelf geen specialisatie, ervaring of diploma moet bezitten in de tak van het sociaal, economisch, cultureel of architectonisch enz. leven, waarvan de bevoegde instelling het beheer heeft, hoeft daartoe geen hinderpaal te zijn. De wedde van de regeringscommissaris zou ten minste een weinig hoger moeten liggen dan deze van de leidende ambtenaar der bevoegde instelling. Aldus zouden een degelijke voorbereiding en een grondiger controle mogelijk zijn; de hoofd-functie als functionaris zou voortaan door een andere persoon uitgeoefend worden die zich uitsluitend en de ganse tijd zou kunnen wijden aan de gewone administratieve en departementale taken. De weddijver onder hoge ambtenaren om een maximum aantal of ten minste één mandaat te bemachtigen bij een openbare instelling (met de bijbehorende extra-vergoeding) zou verdwijnen en de ondergeschikte beampten zouden zich niet langer terecht of ten onrechte in sociaal opzicht benadeeld hoeven te achten. Het mandaat van de regeringscommissaris zou dan wel in uitzonderlijke omstandigheden kunnen herroepen worden door de Koning, maar als het om een rijksambtenaar gaat die tot regeringscommissaris bij wijze van promotie of verandering van graad werd gekozen, zou hij terug zijn vroegere plaats in het gewone administratieve kader kunnen innemen (met de voorheen verworven graad);

3° de gehele of gedeeltelijke geldelijke verantwoordelijkheid zou kunnen bepaald worden bij slechte uitvoering van de opdracht of bij het schuldig veroorzaken van schade aan de staat; de procedure en criteria zouden in de wet moeten omschreven worden en de bevoegde rechters in dezelfde wet aangewezen. Dit is natuurlijk een zeer kiese stof zo in constitutioneel en administratief als in moreel opzicht;

4° het aantal der mandaten zou tot 1 of 2 kunnen beperkt worden vooral als het om administratieve voogdij over grote instellingen gaat; om niet te verouwelijk te worden met de leidende ambtenaar der instelling of de leden van het beheerscomité, zou aan een verandering der aanwijzing bij een bevoegde instelling om de 5 jaar kunnen gedacht worden;

5° het recht op toezicht ter plaatse in de openbare instellingen zou klaarder moeten omschreven worden en ruimer gemaakt en de assistentie van experts wettelijk geoorloofd gemaakt (P. Wigny, « Droit administratif - Principes généraux », nr. 156, blz. 138);

6° ten einde een betere coördinatie van het toezicht op de onderscheiden instellingen van openbaar nut afhankelijk van hetzelfde Departement te bekomen zou een college van regeringscommissarissen per Ministerie wettelijk kunnen ingericht worden, college dat regelmatig suggesties zou doen en vragen voorleggen aan de opdrachtgever en gemeenschappelijke onderrichtingen ontvangen;

7° het beginsel van de afhankelijkheid van de regeringscommissaris t.o.v. de regering in haar geheel (of de betrokken ministers + de coördinator + eventueel de Eerste-Minister) zou kunnen vastgelegd worden telkens als het om problemen gaat die meerdere Departementen tegelijk aanbelangen;

8° indien een beslissing van een beheerscomité van een instelling van openbaar nut vernietigd wordt door de Minister, wegens overtreding van de wet, de sta-

tuten of het algemeen belang, zou dit bij gemotiveerd koninklijk besluit moeten geschieden; dit vernietigingsbesluit zou bij uittreksel in het Belgisch Staatsblad kunnen gepubliceerd worden vooral als het om de vernietiging na opschortend beroep van de regeringscom-

missaris, van een beslissing van een beheerscomité gaat waarbij een verordening zou uitgevaardigd worden.

R. ELST,
Dr. juris./adjunct-adviseur.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 3 december 1964.

Voorzitter : M. Louveaux.
Raadsheer-verslaggever : M. Polet.
Advocaat-generaal : M. Depelchin.
Advocaten : Mrs. Struye en Van Leynseele.

Overeenkomst. — Onderscheid tussen het bewijs van de overeenkomst en het bestaan van de overeenkomst.

Bij onderhandse akten betreffende overeenkomsten die solo consensu tot stand komen, hebben de onregelmatigheden van die akten, in casu de afwezigheid van de handtekening van een partij en de niet-vermelding van het aantal originelen, enkel betrekking op het bewijs van de overeenkomsten en ze hebben geen invloed op het bestaan van de overeenkomsten.

du Roy de Blicquy t./ du Roy de Blicquy.

Gelet op het bestreden arrest, op 2 april 1963 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over de twee middelen, afgeleid, het eerste, uit de schending van de artikelen 1322, 1335 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat na te hebben vastgesteld dat het debat, zoals omschreven bij de vóór het hof van beroep genomen conclusie, gevoerd werd over de vraag of de vereniging in deelneming, op 26 juli 1951 gesloten tussen eiseres, eerste verweerster, haar zuster, tweede verweerster, en wijlen Vanderperre, echtgenoot van de laatstgenoemde, in augustus 1952 een einde heeft genomen door het uittreden van eiseres dan wel of integendeel deze vereniging nog voortbestaat en of de vereffening ervan nog moet bevolen worden, en na te hebben vastgesteld dat het bij de debatten overgelegde enige exemplaar van de onderhandse overeenkomst van 4 augustus 1952, die volgens de verweerster aan de vereniging een einde zou hebben gemaakt door het uittreden van de eiseres, niet ondertekend is door wijlen Vanderperre die er partij bij was, beslist heeft dat het enkele feit dat dit exemplaar de vermelding droeg dat het opgemaakt was in drie originelen en voorzien was van de handtekening van de eiseres aan wie de verweersters de akte tegenwierpen, naar recht voldoende aantoonde dat de akte in drie originelen was opgemaakt overeenkomstig het voorschrift van artikel 1325 van het Burgerlijk Wetboek, en deze beslissing heeft doen steunen op het feit dat het vertoonde exemplaar het voor wijlen Vanderperre bestemde exemplaar was en dat het dus normalerwijze zijn handtekening niet droeg, daar een partij er zich kan van onthouden zijn eigen exemplaar te ondertekenen, aangezien er nooit grond bestaat om iets tegen zichzelf te bewijzen,

eerste onderdeel, terwijl dit exemplaar dat niet ondertekend was door een van de partijen bij de akte, niet

op geldige wijze bewijs kon leveren van de overeenkomst ten behoeve van de verweersters tegen eiseres,

terwijl het niet wettelijk bewezen is dat wijlen Vanderperre enig exemplaar van de overeenkomst heeft getekend en dat, bij ontstentenis van zodanige handtekening, de akte voor nietig en van gener waarde moet worden gehouden zowel op grond van artikel 1322, dat uiteraard vereist dat een onderhandse akte door alle partijen wordt ondertekend, als op grond van artikel 1325, dat, op straffe van nietigheid, voorschrijft dat de akte opgemaakt wordt in zoveel originelen als er partijen zijn die een onderscheiden belang hebben,

tweede onderdeel, terwijl het op zijn minst tegenstrijdig is enerzijds te beweren dat een partij er zich kan van onthouden zijn eigen exemplaar van een wederkerige overeenkomst te ondertekenen, «aangezien er nooit grond bestaat om iets tegen zichzelf te bewijzen», en anderzijds te beslissen dat, niettegenstaande de ontstentenis van deze handtekening, de partijen die de akte hebben getekend, haar op geldige wijze tegen een andere partij kunnen inroepen,

terwijl deze tegenstrijdigheid gelijkstaat met ontstentenis van de bij artikel 97 van de Grondwet verplicht gestelde redenen,

derde onderdeel, terwijl het in elk geval tegenstrijdig is enerzijds vast te stellen dat het enig overgelegde exemplaar van het geschrift van 4 augustus 1952 niet de handtekening droeg van wijlen Vanderperre, die partij was bij de overeenkomst, en anderzijds vast te stellen dat de erkenning van de eiseres het bestaan van drie originelen aantoonde,

terwijl toch het origineel uiteraard een door alle partijen bij de akte ondertekend exemplaar onderstelt : *en het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1322, 1325, 1337 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet,*

doordat het bestreden arrest gewaagt van een op 16 februari 1954 tussen partijen beweerdelijk gesloten overeenkomst, die het omschrijft als «een stuk dat herinnert aan en als bevestiging geldt van het stuk van 4 augustus 1952», waarvan sprake is in het eerste middel en die eiseres slechts de verplichting oplegt om bij te dragen tot een akte van hypothecaire lening, en beslist heeft dat deze overeenkomst, waarvan het enige vertoonde exemplaar niet ondertekend was door wijlen Vanderperre die er partij bij was, geldig was, ofschoon het aantal opgemaakte originelen er niet in vermeld was, omdat de overeenkomst, in zover zij de voormelde verplichting aan eiseres oplegde, door deze was uitgevoerd,

eerste onderdeel, terwijl de bewoordingen van het arrest in het onzekere laten of de rechters in feitelijke aanleg hebben willen beslissen dat het geschrift van 16 februari 1954 uit zichzelf het bewijs leverde dat eiseres uit de vereniging in deelneming getreden was,

terwijl deze dubbelzinnigheid gelijkstaat met ontstentenis van de bij artikel 97 van de Grondwet verplicht gestelde redengeving,

tweede onderdeel, terwijl, indien het bewezen was dat het arrest heeft willen beslissen dat het geschrift van 16 februari 1954 voldoende aantoonde dat de eiseres uit de vereniging in deelneming getreden was, dit arrest artikel 1322 van het Burgerlijk Wetboek zou hebben geschonden door een geschrift dat door een van partijen niet ondertekend is, als geldig te beschouwen, en artikel 1325 van het Burgerlijk Wetboek door te beslissen dat de uitvoering, door een van partijen van een verplichting die volkomen vreemd is aan deze uittreding, haar verbod tegen te werpen dat de originelen niet vermeld waren in de zogenaamde overeenkomst van 4 augustus 1952, die volgens het arrest deze uittreding had bedongen,

derde onderdeel, terwijl volgens de bewoordingen zelf van het arrest het geschrift van 14 februari 1954, dat er zich toe bepaalde de beweerde overeenkomst van 4 augustus 1952 in herinnering te brengen en te bevestigen, slechts een akte van erkenning is, die niet ontsloeg van de verplichting om de oorspronkelijke titel te vertonen en in elk geval, op grond van artikel 1337 van het Burgerlijk Wetboek, slechts bewijskracht kon hebben bij verlies van de bedoelde titel, wat niet hier het geval was:

Overwegende dat de rechtsvordering ertoe strekte een vereniging die bestaan had tussen eiseres, eerste verweerster, tweede verweerster en de echtgenoot van de laatstgenoemde te vereffenen;

Overwegende dat de verweersters stelden dat eiseres krachtens de overeenkomsten van 4 augustus 1952 en 16 februari 1954 uit de vereniging getreden was, en dat zij ten bewijze van het bestaan van de genoemde overeenkomsten twee geschriften, onderscheidenlijk van 4 augustus 1952 en 16 februari 1954, overlegden; dat eiseres opwierp dat deze geschriften niet regelmatig waren omdat zij niet waren voorzien van de handtekening van een thans overleden vennoot en omdat het geschrift van 16 februari 1954 het getal van de originelen niet vermeldde;

Overwegende dat zodanige onregelmatigheden enkel betrekking zouden hebben op het bewijs van deze overeenkomsten en geen invloed zouden hebben op het bestaan ervan;

Overwegende dat het bestreden arrest, zonder deswege te worden aangevallen, enerzijds vaststelt dat in eerste aanleg eiseres niet het bestaan heeft betwist van de overeenkomst van 4 augustus 1952 die volgens verweersters aan de vereniging een einde heeft gemaakt, noch van de overeenkomst van 16 februari 1954 die de overeenkomst van 4 augustus 1952 in herinnering brengt en bevestigt, maar dat zij er zich toe heeft bepaald te stellen dat deze overeenkomsten wegens bedrog moesten vernietigd worden en anderzijds vaststelt dat vóór het hof van beroep eiseres slechts de geldigheid heeft betwist van de onderhandse akten die de verweersters ten bewijze van deze overeenkomsten hadden vertoond;

Overwegende dat daaruit kan worden afgeleid dat, evenmin vóór het hof van beroep als vóór de eerste rechter, het bestaan zelf van de overeenkomsten is betwist;

Overwegende dat de redenen van het arrest die ertoe strekken de geldigheid aan te tonen van de akten bestemd om als bewijs van deze overeenkomsten te dienen, dus geen invloed hebben op de wettelijkheid van de bestreden beslissing;

Dat de middelen enkel kritiek oefenen op deze redenen en derhalve niet ontvankelijk zijn wegens het ontbreken van belang;

Om die redenen:

Verwerpt de voorziening;
Veroordeelt eiseres in de kosten.

NOOT: Voor het onderscheid tussen het « negotium » en het « instrumentum », zie men De Page, II, nr. 465 en III, nrs. 715 en 800.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 5 april 1965

Voorzitter: M. Van Beirs
Raadsheer-verslaggever: M. Legros
Advocaat-generaal: M. Charles

1. Cassatie. — In strafzaken. — Voorziening van het openbaar ministerie. — Om een einde te stellen aan de verwarring, die in de goede gang van het gerecht is teweeggebracht door een beslissing, welke er de voortzetting van doet ophouden. — Beslissing overgelegd in al haar bestanddelen.
2. Taalgebruik in gerechtszaken. — Opheffing van art. 57 van de wet van 15 juni 1935. — Rechtbank in hoger beroep neemt kennis van een zaak in de taal van de andere landstreek. — Handhaving van het principe der verwijzing.

1. Als de door het openbaar ministerie ingestelde voorziening, al heeft zij de juiste toepassing van de wet voor doel, ook ernaar streeft een einde te maken aan de verwarring, welke in de goede gang van het gerecht in strafzaken is teweeggebracht door een beslissing, die de voortzetting ervan voor goed doet ophouden, op grond van de stelling dat er een wettelijke onmogelijkheid bestaat om een naar de wet gevoerde rechtspleging te leiden tot de rechtsgeldige oplossing met het oog waarop zij is ingesteld, legt de voorziening van het openbaar ministerie de bestreden beslissing, in al haar bestanddelen, aan het oordeel van het Hof over, welke ook de natuur weze van de rechtsvordering die erdoor wordt verhinderd.

2. De opheffing, zonder enige rechtvaardiging, van art. 57 van de wet van 15 juni 1935 kan op zichzelf geen aanleiding geven tot de schending van het principe volgens hetwelk, wanneer de rechtbank van eerste aanleg gehouden is in hoger beroep kennis te nemen van zaken, welke in een andere taal dan die waarvan het gebruik haar door de wet wordt voorgeschreven, de zaak wordt verwezen naar de dichtst bij de woonplaats van verdachte gelegen rechtsmacht van een andere taalstreek.

De Heer Procureur des Konings te Doornik t./
Van Fleteren, verdachte, en in aanwezigheid van
Hollemaert, burgerlijke partij.

Gelet op het bestreden vonnis, op 20 november 1964 in hoger beroep gewezen, door de Correctionele Rechtbank te Doornik;

Over het middel afgeleid uit de schending van het principe gehuldigd door de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken, namelijk in haar 1963 tot wijziging van die eerste wet, evenals van het artikelen 7, 14, 20, 23 en 26 en door de wet van 9 aug. rechtsgebied van sommige gerechten, namelijk in haar artikelen 9 en 10.

doordat de Correctionele Rechtbank te Doornik, bij haar uitspraak in het Frans, als rechtsmacht in hoger beroep, over de op 23 en 27 april 1964 ingestelde beroepen tegen het door de Politierechtbank te Moes-

kroen op 14 april 1964 in het Nederlands gewezen vonnis, zich onbevoegd verklaard heeft om over die hogere beroepen te beslissen en om de verwijzing van de zaak naar een rechtbank in een andere taalstreek te bevelen, terwijl een dergelijke verwijzing door de economie van de wet van 15 juni 1935, gewijzigd bij de wet van 9 augustus 1963, vereist wordt:

Overwegende dat het bestreden vonnis vaststelt dat de Correctionele Rechtbank te Doornik het rechtscollege is, dat de wet aanwijst om kennis te nemen van het hoger beroep tegen de vonnissen, gewezen door de Politie-rechtbank te Moeskroen;

Dat het, enerzijds, erop wijst dat die rechtbank over de zaak niet wettelijk uitspraak kan doen ter oorzaak van de taal van de rechtspleging, welke bepaald wordt door de taal waarin de bestreden beslissing gesteld is, en anderzijds, dat de wet aan het rechtscollege in hoger beroep geen macht verleent om de zaak naar een andere rechtsmacht van dezelfde rang in een andere taalstreek te verwijzen, vermits artikel 57 van de wet van 15 juni 1935, dat door de wet van 20 juli 1939 gehandhaafd werd, opgeheven is door de wet van 9 augustus 1963, welke geen nieuwe beschikking invoert tot regeling van de toestand, waarin het ingetrokken artikel voorzag;

Overwegende dat die beschouwingen ten gronde liggen aan de beslissing, waarbij de rechter, welke ook de bewoordingen mogen zijn, waarvan hij gebruik heeft gemaakt, zich overeenkomstig de wet zonder macht heeft verklaard, om, op enigerlei wijze, uitspraak te doen ten aanzien van de beroepen, waarvan hij verklaart dat zij hem naar eis van de wet overgelegd zijn;

Overwegende dat aldus blijkt dat de door het openbaar ministerie ingestelde cassatievoorziening, al heeft zij een juiste toepassing van de wet tot doel, ook ernaar streeft een einde te stellen aan de verwarring, welke in de goede gang van het gerecht in strafzaken teweeggebracht is door een beslissing, die de voortzetting ervan voor goed doet ophouden, op grond van de stelling dat er een wettelijke onmogelijkheid bestaat om een naar de wet gevoerde rechtspleging te leiden tot de rechtsgeldige oplossing met het oog waarop zij ingesteld is;

Dat, bijgevolg, de voorziening van het openbaar ministerie de bestreden beslissing, in al haar bestanddelen, aan het oordeel van het Hof overlegt, welke ook de natuur zij van de rechtsvordering die erdoor verhinderd wordt;

Overwegende dat, bij toepassing van artikel 10 van de wet van 9 augustus 1963 tot aanvulling van artikel 14 van de wet van 15 juni 1935, de Politie-rechtbank te Moeskroen, op het verzoek van verdachte, hier verweerder, die in haar kanton woonachtig is, de rechtspleging in het Nederlands gevoerd heeft;

Overwegende dat de Correctionele Rechtbank te Doornik, die krachtens de artikelen 1 en 4 van de wet van 15 juni 1935 de rechtspleging in het Frans moet voeren, terecht beslist heeft dat zij over de zaak, die haar door de hogere beroepen van 14 en 27 april 1964 overgelegd werd, geen uitspraak kan doen in een andere taal dan die waarin de beslissing, waartegen beroep, gesteld was;

Overwegende dat artikel 57 van de wet van 15 juni 1935, vervat in het hoofdstuk VII betreffende de overgangsbepalingen, dat het geval in acht nam waarin een in het Nederlands berechte zaak in hoger beroep aanhangig wordt gemaakt vóór een correctionele rechtbank, waarvan het Frans de voertaal is, voor dit geval voorzag dat de zaak verwezen werd naar de meest nabije of gemakkelijkst te bereiken rechtsmacht van dezelfde rang in een andere taalstreek;

Overwegende dat de opheffing van die bepaling, zonder enige rechtvaardiging, op zichzelf geen aanleiding kon geven tot de schending van het principe volgens hetwelk, wanneer de rechtbank van eerste aanleg gehouden is in hoger beroep kennis te nemen van zaken, welke in een andere taal dan die waarvan het gebruik haar door de wet voorgeschreven wordt, de zaak verwezen wordt naar de dichtst bij de woonplaats van verdachte gelegen rechtsmacht van een andere taalstreek, daar dit principe gehandhaafd is door artikel 7 van de wet van 15 juni 1935, gewijzigd bij artikel 10 van de wet van 9 augustus 1963, 14 van de wet van 15 juni 1935, aangevuld door artikel 10 van de wet van 9 augustus 1963, 20, 23, 26 en 60, paragraaf 3, van de wet van 15 juni 1935 en uit de economie ervan voortvloeit;

Overwegende dat de Correctionele Rechtbank te Doornik ertoe gehouden was de zaak, welke haar overlegd was door de hogere beroepen van 14 en 27 april 1964, te verwijzen naar de dichtst bij de woonplaats van verdachte gelegen rechtsmacht van dezelfde rang en van een andere taalstreek, omdat de rechtspleging vóór de politierechtbank te Moeskroen in het Nederlands gevoerd werd;

Om deze redenen:

Vernietigt het bestreden vonnis;

Beveelt dat melding van dit arrest zal gemaakt worden op de kant van de vernietigende beslissing;

Laat de kosten de Staat ten laste;

Verwijst de zaak naar de Correctionele Rechtbank te Kortrijk, in hoger beroep zitting houdende.

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 28 mei 1965.

Voorzitter: M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever: M. Louveaux.

Advocaat-generaal: M. Mahaux.

Advocaten: Mrs. Dasselse en Van Rijn.

1. **Handelaar. — Gehuwde vrouw. — Vermoedens van artikel 10, lid 2. — Wetboek van Koophandel. — Strekking. — Mogelijkheid van bewijs dat de gehuwde vrouw desniettemin koopvrouw is.**
2. **Faillissement. — Staking van betaling. — Conclusies daarover. — Geen passend antwoord.**

1. *De door de bepalingen van artikel 10, lid 2, Wetboek van Koophandel gevestigde vermoedens strekken ertoe de persoonlijke goederen van de gehuwde vrouw te beschermen en ze te vrijwaren tegen het door haar echtgenoot gelopen handelsrisico, zelfs zo zij hem in zijn bedrijf helpt als aangestelde of gevolmachtigde.*

Doch die vermoedens zijn geen hindernis opdat de gehuwde vrouw desniettemin als koopvrouw zou worden beschouwd, als het bewezen is dat zij met de derden onderhandeld heeft zodanig dat zij noodzakelijk moesten geloven, dat zij zich persoonlijk verbond voor de daden, welke de wet als daden van koophandel gekwalificeert heeft, waarvan zij haar gewoon beroep maakt.

Dienaangaande heeft het weinig belang dat die activiteit een onderneming tot doel heeft die al dan niet onderscheiden is van die van haar man.

2. *Op de conclusie van de in faillissement gedagvaarde gehuwde vrouw, dat zij betwistte ooit in gebreke gesteld of tot betaling gedaagd te zijn en eruit afleidde*

dat zij niet in staat van faillissement was, heeft het bestreden arrest niet passend geantwoord door zijn beslissing enkel hierop te doen steunen dat de in het faillissement van haar man aangegeven schuldvoorwaarden ook haar schulden zijn.

Rennuy t./ Mr. Leonard q.q.

Gelet op het bestreden arrest, op 12 november 1963 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1 en 10 van Boek I, titel I van het Wetboek van koophandel (wet van 15 december 1872, artikel 1 gewijzigd bij artikel 1 van de wet van 3 juli 1956, en artikel 10 gewijzigd bij artikel 7, paragraaf 10 van de wet van 30 april 1958) 437 van Boek III van hetzelfde wetboek en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, om, bij bevestiging van het beroepen vonnis, eiseres failliet te verklaren, uit elementen, aangehaald door de eerste rechter, en uit vaststellingen gedaan door verweerder in de loop van zijn functies als curator, in zijn eigen motivering, « dat appellante (thans eiseres) ten aanzien van derden, na 1 mei 1961 (datum van de overdracht van haar handelszaak aan haar echtgenoot), bleek zoniet de enige exploitante te zijn, althans met haar echtgenoot aan de commerciële activiteit van de firma effectief deel te nemen » en bij overneming van de motivering van het beroepen vonnis, « dat Rennuy na 1 mei 1961, verder en samen met haar echtgenoot de handelsactiviteit, welke zij vóór die datum op haar naam begonnen was, voortgezet heeft, dat zij aan het hoofd van dit bedrijf stond, vermits zij de beslissingen trof, zich bezig hield met de herkrijging van de gelden en de betrekkingen met de klanten en de hand hield over de financiële middelen »;

terwijl de gehuwde vrouw slechts als koopvrouw beschouwd wordt, en derhalve slechts persoonlijk failliet kan verklaard worden, zo zij een handel drijft, welke gescheiden is van die van haar echtgenoot; dat de boven aangehaalde redenen, achtereenvolgens suggereren dat eiseres, na de overdracht van 1 mei 1961, haar handelsactiviteit verder uitgeoefend heeft, hoewel zij aan het hoofd bleef van een bedrijf, dat voortaan aan haar echtgenoot toebehoorde en dat zij het bezit of de leiding van de firma verloor om alleen nog een werkelijke deelneming te hebben in de zaken van haar man of in die van een feitelijke vereniging tussen echtgenoten; dat die redenen niet bewijzen dat eiseres, na 1 mei 1961, persoonlijk een commerciële instelling onderscheiden van die van haar man geëxploiteerd had en dat zij derhalve de hoedanigheid van koopvrouw behouden had (schending van de artikelen 1, 10 en 437 van het Wetboek van koophandel); dat zij, in elk geval dubbelzinnig en onzeker zijn wat betreft de afzonderlijke handel, welke eiseres na vermelde datum zou gedreven hebben (schending van artikel 97 van de Grondwet) :

Over het eerste onderdeel :

Overwegende dat artikel 10, lid 2, van het Wetboek van koophandel bepaalt dat de gehuwde vrouw niet als een openbare koopvrouw beschouwd wordt, indien zij niets doet dan de koopwaren van de handel die haar man drijft, in het klein verkopen en dat zij slechts als dusdanig kan beschouwd worden, wanneer zij een afzonderlijke handel drijft;

Overwegende dat eiseres betoogt dat krachtens die bepalingen, de gehuwde vrouw die een handelsactiviteit heeft, zelf als koopvrouw slechts kan beschouwd wor-

den als die activiteit een onderneming tot doel heeft die geheel onderscheiden is van die van haar man;

Overwegende dat de door de boven aangehaalde bepalingen gevestigde vermoedens ertoe strekken de persoonlijke goederen van de gehuwde vrouw te beschermen en ze te vrijwaren tegen het door haar echtgenoot gelopen handelsrisico, zelfs zo zij hem in zijn bedrijf helpt als aangestelde of gevolmachtigde;

Doch overwegende dat die vermoedens geen hindernis zijn opdat de gehuwde vrouw desalniettemin als koopvrouw zou beschouwd worden, als het bewezen is dat zij met de derden onderhandeld heeft zodanig dat zij noodzakelijk moesten geloven, dat zij zich persoonlijk verbond voor de daden, welke de wet als daden van koophandel gekwalificeerd heeft waarvan zij haar gewoon beroep maakt; dat het dienaangaande van weinig belang is dat die activiteit een onderneming tot doel heeft die onderscheiden is van die van haar man;

Dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede onderdeel :

Overwegende dat het hof van beroep, bij overneming van de redenen van de eerste rechter, beslist dat eiseres, na 1 mei 1961, datum van de overdracht van haar handelszaak aan haar echtgenoot, samen met hem de commerciële activiteit verder uitgeoefend heeft, welke zij vóór die datum op haar eigen naam begonnen was;

Overwegende dat de rechter aldus, zonder dubbelzinnigheid, oordeelt dat, ten deze, eiseres tegenover derden niet als aangestelde of gevolmachtigde van haar man gehandeld heeft, doch dat zij zich persoonlijk jegens derden nu eens met hem, dan eens zonder hem verbonden heeft;

Dat dit onderdeel van het middel feitelijke grondslag mist;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1, 2, 3, 10 van Boek I, titel I, van het Wetboek van koophandel (wet van 15 december 1872, de artikelen 1 en 2 gewijzigd bij de wet van 3 juli 1956, en artikel 10, bij de wet van 30 april 1959), 437 van Boek III van hetzelfde wetboek (wet van 18 april 1851 betreffende de faillissementen) en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, bij overneming van de redenen van de eerste rechter, de hoedanigheid van koopvrouw van eiseres afgeleid heeft uit onderscheiden opgesomde punten, namelijk dat zij zich de eigendom van de machines en van de wagens, die nodig zijn voor het uitbaten van de handelszaak, voorbehouden had, dat zij beschikt had over een bankrekening, welke onder meer gediend heeft voor het innen van schuldvorderingen en de betaling van schulden van de handelsexploitatie, dat facturen haar toegezonden waren en dat zij die aanvaard heeft, dat zij de betaling van sommige leveringen na het faillissement van haar echtgenoot gevorderd had en dat zij sommige inningen gedaan had door aan klanten van de ondernemingen kwijtingen af te leveren, en meer bepaald uit de afgifte van dergelijke kwijting, op 1 september 1962, besloten heeft dat eiseres handelsdaden verricht had binnen de zes maanden vóór het vonnis, waarbij zij in staat van faillissement verklaard werd;

terwijl elk van die onderscheiden, door de eerste rechter aangehaalde punten, evenals de sindsdien door de curator aangewreven bijkomstige punten, door eiseres uitdrukkelijk in haar regelmatig in hoger beroep genomen conclusies herhaald waren en in hun

juiste materialiteit en draagwijdte ontleed alsof zij haar nooit de hoedanigheid van koopvrouw hadden kunnen toekennen, daar zij geen handelsdaden zijn of althans daar zij het voorwerp niet uitmaakten van een gewoon beroep; dat het arrest op evengemelde conclusies van eiseres geen gepast of voldoende antwoord verstrekt (schending van artikel 97 van de Grondwet); dat het arrest, door de gecritiseerde elementen te beschouwen als een bewijs ervan, dat eiseres een koopvrouw was of althans, dat zij niet opgehouden was het te zijn meer dan zes maanden vóór het vonnis, waarbij zij in staat van faillissement verklaard werd, al de in het middel aangehaalde wetsbepalingen geschonden heeft:

Overwegende dat de eerste rechter het voorbehoud omtrent de eigendom van het materiaal, dat eiseres in de akte van overdracht te haren voordele gestipuleerd had, niet als een handelsdaad beschouwd heeft; dat het hof van beroep, door die bepaling te beschouwen als een beschikking genomen om aan de schuldeisers hun normale waarborgen te ontnemen, haar evenmin dit karakter toekent;

Dat het middel, in dat opzicht, op een onjuiste uitlegging van het arrest gegrond is;

Overwegende dat eiseres vóór het hof van beroep betwistte dat het bewezen is dat de bij bemiddeling van haar bankrekening gedane verrichtingen krachtens haar eigen beslissingsrecht geschied zijn en dat de op haar naam geadresseerde facturen betrekking hadden op goederen die zij voor commerciële doeleinden besteld had, en betoogde dat de attesten, welke de eerste rechter als bewijs in acht genomen had uit de debatten moesten verwijderd worden, daar zij van schuldeisers in het faillissement afkomstig waren;

Dat het hof van beroep de beslissing van de eerste rechter bevestigende door overneming van de redenen ervan, beschouwt dat de door hem in acht genomen feiten wettig bewezen zijn en aldus, impliciet, doch zeker op eiseres' conclusies antwoordt;

Overwegende dat uit het antwoord op het eerste middel volgt dat, volgens de rechter, toen eiseres betalingen gevorderd en kwijtingen afgeleverd heeft, onder meer in de maanden augustus en september 1962, dit is binnen de zes maanden vóór de faillietverklaring, zij niet als gevolgmachtigde van haar man gehandeld heeft zoals zij in haar conclusies betoogde, doch als koopvrouw;

Dat het middel niet kan aangenomen worden;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 437 van het Boek III van het Wetboek van koophandel (wet van 18 april 1851 op de faillissementen) en 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, om eiseres in staat van faillissement te verklaren, bij overneming van de redenen van de eerste rechter, de staking van haar betalingen en de aantasting van haar krediet afleidt uit de aanzienlijkheid van de in het faillissement van haar man aangegeven schuldvorderingen, «schuldvorderingen die tevens de hare zijn» omdat «de schuldenaars, die samen handelen zich hoofdelijk verbinden, zelfs zo die hoofdelijkheid in de akte niet vermeld wordt»,

terwijl de staking van de betalingen bestaat in de onmogelijkheid, waarin de schuldeiser zich bevindt om zijn verplichtingen na te komen, terwijl de aantasting van het krediet slechts kan voortvloeien uit dergelijk gebrek of onmogelijkheid van betaling en dat eiseres in haar regelmatig vóór de rechter genomen conclusies betwistte, ooit in gebreke gesteld, vervolgd of veroordeeld te zijn geweest wegens door de onderneming aangegane verplichtingen en betoogde over voldoende

persoonlijke inkomsten te beschikken om ze te kunnen uitvoeren;

zodat het arrest het faillissement in strijd met artikel 437 van het Wetboek van koophandel verklaard heeft en door de middelen van de conclusies van eiseres onbeantwoord te laten, tevens artikel 97 van de Grondwet geschonden heeft:

Overwegende dat eiseres in hoger beroep betwistte ooit in gebreke gesteld of tot betaling gedaagd te zijn geweest en eruit afleidde dat zij niet in staat van faillissement was;

Overwegende dat het hof van beroep eiseres in staat van staking van betaling verklaart om de door de eerste rechter gegeven reden; dat deze laatste zijn beslissing hierop steunt dat in het faillissement van haar man aangegeven schuldvorderingen ook schulden van de eiseres zijn;

Overwegende dat die overweging niet passend op de conclusies van eiseres antwoordt;

Dat het middel gegrond is;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest, in zover het eiseres in staat van staking van betaling verklaart en, bijgevolg, in staat van faillissement;

Verwerpt de voorziening voor het overige.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 15 juni 1965.

Voorziter: M. Mast.

Raadsheren: M.M. Mees en Adriaens.

Auditeur: M. Lenaerts.

Advocaat: Mr. De Bock.

Pensioenen voor arbeiders en bedienden. — Gerechtigden.

Waar de hoge commissie voor pensioenen ter zake oordeelt dat de rechtsverhouding tussen de beheerder-directeur en de naamloze vennootschap is tot stand gekomen, niet die is welke uit een arbeidsovereenkomst voor bedienden ontstaat en die beoordeling hierop steunt dat de prestaties van verzoeker niet konden worden geleverd onder iemands leiding, gezag en toezicht, hetgeen zij terecht als een essentieel element van elk contract van dienstverhuring aanmerkt en de afwezigheid van dit essentieel element afleidt uit verschillende feitelijke gegevens die het dossier bevat, miskent zij zodoende niet de bewijskracht van de voorgelegde stukken en gaat zij de perken van haar appreciatiebevoegdheid niet te buiten.

De vervulling van de door verzoeker opgesomde taken van boekhouder, correspondent en handelsreiziger, het ontvangen van een maandwedde en het verrichten van pensioenstortingen, bewijzen niet uit zichzelf het bestaan van een arbeidsovereenkomst voor bedienden en kunnen de hoge commissie, wanneer zij het ontbreken van een essentieel element van de arbeidsovereenkomst voor bedienden vaststelt, er niet toe nopen desniettemin tot het bestaan van een zodanige overeenkomst te besluiten.

De aanvaarding van de pensioenstortingen door de R.M.Z. is niet bindend voor de overheid en de administratieve rechtscolleges wie het toekomt uitspraak te doen over het recht op bediendenpensioen,

bepaaldelijk over de daartoe vereiste hoedanigheid van bediende.

Janssen t./ Belgische Staat (Minister van Sociale Voorzorg).

Arrest nr. 11.315

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de beslissing van 13 januari 1964, waarbij de hoge commissie voor pensioenen aan Clement Janssen een rustpensioen voor bedienden van 6.803 frank, met ingang van 1 oktober 1962, toekent;

Overwegende dat verzoeker, die verklaarde bediende te zijn geweest bij de firma Francken van 1926 tot 1934, bij de firma Aurora van 1935 tot 1937 en bij de N.V. Etablissements Janssen & Goossens van 1938 tot 1962, op 23 mei 1962 een rustpensioen aanvraagde; dat de tegenpartij echter alleen de jaren 1926 tot en met 1932 als jaren van tewerkstelling als bediende in aanmerking nam en bij beslissing dd. 24 mei 1963 aan verzoeker een rustpensioen van 6.803 frank toekende; dat verzoeker van die beslissing in beroep kwam en dat de commissie van beroep te Antwerpen-Noord bij beslissing dd. 4 september 1963, hem een rustpensioen van 45.438 frank, overeenstemmend met een volledige loopbaan, toekende; dat de bestreden beslissing werd genomen op hoger beroep van de tegenpartij;

Overwegende dat die beslissing steunt op de considerans: «dat de hoge commissie de door appellant ingeroepen reden gegrond acht en ze tot de hare maakt; dat inderdaad, zo de uitoefening van een mandaat in een vennootschap in principe niet onverenigbaar is met de uitvoering van een arbeidsovereenkomst voor bedienden, nochtans in elk geval afzonderlijk dient onderzocht, op grond van de feitelijke elementen van de zaak, of de door aanvrager ingeroepen prestaties de voorwaarden vervullen welke voorgeschreven worden bij de wet van 12 juli 1957 op het bediendencontract; dat aldus dient nagegaan of er tussen aanvrager en de vennootschap waarin hij werkzaam was, wel degelijk een arbeidsovereenkomst bestond; dat een van de essentiële elementen van een contract van dienstverhuring bestaat in de mogelijkheid voor de werkgever om gezag, leiding en toezicht uit te oefenen; dat een vennootschap, in haar hoedanigheid van rechtspersoon, geen gezag kan of wil uitbrengen dan door haar organen: «dat aldus het rechtsfeit van ondergeschiktheid, waardoor de onderwerping van de ondergeschikte aan het krachtens het contract uitgeoefend gezag tot uiting komt, maar kan verwezenlijkt worden in de mate waarin het orgaan van de vennootschap dit gezag werkelijk kan uitoefenen» (cfr Hof van Verbreking, 1e kamer, arrest dd. 14 juni 1957 inzake Dejans); dat niet betwist wordt dat aanvrager van bij de stichting van de N.V. «Etablissements Janssen & Goossens» dit is van 18 december 1937 tot 31 december 1961 gemandateerd werd om het dagelijks beheer van deze firma waar te nemen, en hij in de uitoefening van dit mandaat aan geen enkel gezag of toezicht onderworpen was, tenzij aan dat hetwelk normaal voortvloeit uit de machten van de bereerraad, het college van de commissarissen en de vergadering van de aandeelhouders; dat echter noch de beheerraad, noch het college van de commissarissen, noch de vergadering van aandeelhouders organen zijn die normaal een reëel gezag en toezicht uitoefenen in de zin zoals bovenvermeld: dat, waar vaststaat dat aanvrager van bij de stichting van genoemde N.V. een der voornaamste aandeelhouders was en onmiddellijk als beheerder, afgevaardigde-beheerder en voorzitter van de beheer-

raad werd aangesteld, en hij, naar zijn verklaringen ter zitting, op 1 januari 1945, 148 kapitaals aandelen verwierf op een totaal van 200 aandelen van 1.500 frank, de ingeroepen prestaties niet of alleszins slechts schijnbaar onder de leiding, het gezag en het toezicht van de werkgever, dit is de raad van beheer van de vennootschap, werden geleverd; dat het feit dat de bij artikel 7 van het algemeen reglement bedoelde pensioenstortingen werden verricht, geen onwederlegbaar vermoeden ten gunste uitmaakt; dat de geldigheid van de jaren 1926 tot en met 1932 niet kan worden betwist; dat echter geen voldoende bewijzen voorhanden zijn om ook maar één jaar van de periode 1933 tot 1937 in orde te kunnen beschouwen; dat derhalve de administratieve beslissing dd. 24 mei 1963 dient bevestigd te worden;

Overwegende dat verzoeker doet gelden dat de hoge commissie hem ten onrechte «een rustperiode als bediende weigert»:

1. wijl zij zodoende zowel de bewijzen van zijn hoedanigheid van bediende, vervat in een beslissing en een aangetekend schrijven van de raad van beheer van de N.V. Etablissements «Janssen & Goossens» en in de geschreven arbeidsovereenkomst dd. 1 augustus 1945 gesloten tussen hemzelf en die vennootschap, als zijn feitelijke hoedanigheid van bediende blijken uit zijn vaste taak als boekhouder, correspondent en handelsreiziger, zijn bezoldiging met een maandwedge en de door hem sedert 1944 verrichte pensioenstortingen miskent,

2. wijl de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid sedert 1944 de stortingen, verricht wegens zijn hoedanigheid van bediende, heeft aanvaard en zodoende die hoedanigheid in zijn hoofd heeft erkend;

Overwegende dat, aangezien de hoge commissie aan verzoeker een gedeeltelijk rustpensioen toekent, dit middel inderdaad gericht is tegen de bestreden beslissing, in zover deze het tijdsbestek gedurende hetwelk verzoeker beweert bediende te zijn geweest bij genoemde naamloze vennootschap, niet in aanmerking neemt als een periode van tewerkstelling als bediende;

Overwegende, wat betreft de beweerdte miskenning van de bewijskracht verbonden aan bovenbedoelde akten, dat verzoeker op 18 december 1937 door de algemene vergadering van de aandeelhouders der op dezelfde dag opgerichte naamloze vennootschap Etablissements «Janssen & Goossens» tot afgevaardigde beheerder en voorzitter van de Raad van beheer werd benoemd en dat hij tot 31 december 1961 afgevaardigde beheerder is gebleven; dat de algemene raad van de vennootschap op 1 april 1944 besliste dat verzoeker «de bijkomende titel van bestuurder zou te voeren hebben met alle sociale verplichtingen en verhoudingen kunnende in verband staan met deze benoeming en met het dienstcontract» en dat in het contract moest worden bedongen onder meer dat verzoeker uit zijn functies als bestuurder kon worden ontslagen na een opzeggingstermijn van een jaar en dat zijn wedde 60.000 fr. per jaar bedroeg en kon worden verhoogd of verminderd volgens de omstandigheden en na beslissing van de raad van beheer; dat het op 1 augustus 1945 gesloten contract vermeldt dat het «in hoofdzaak dient ter staving en ter aanvulling» van de benoeming bij beslissing van de algemene raad en dat «alle punten betreffende die benoeming gehandhaafd blijven zoals vermeld in het proces-verbaal der vergadering van de algemene raad dd. 1 april 1944 en dat tegenwoordig contract hieraan het wettelijk contractueel karakter met terugwerkende kracht dat gebeurlijk zou kunnen vereist worden, geeft» en voorts de wedde vanaf 1 januari

1945 tot 120.000 frank per jaar verhoogt; dat de hoge commissie oordeelt dat de rechtsverhouding die ingevolge die beslissing en dit contract tussen verzoeker en meergenoemde vennootschap is tot stand gekomen niet die is welke uit een arbeidsovereenkomst voor bedienden ontstaat en die vereist is voor de toepassing van de wet van 12 juli 1957 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor bedienden; dat zij die beoordeling hierop steunt dat de prestaties van verzoeker niet konden worden geleverd onder iemands leiding, gezag en toezicht, hetgeen zij terecht als een essentieel element van elk contract van dienstverhuring aanmerkt; dat zij de afwezigheid van dit essentieel element afleidt uit verschillende feitelijke gegevens die het dossier bevat; dat zij zodoende de bewijskracht van bedoelde stukken niet miskent en de perken van haar appreciatierecht niet te buiten gaat;

Overwegende, wat betreft de beweerdte miskenning van verzoekers feitelijke hoedanigheid van bediende, dat de vervulling van de door hem opgesomde taken, het ontvangen van een maandwedge en het verrichten van pensioenstortingen uit zichzelf het bestaan van een arbeidsovereenkomst voor bedienden niet bewijzen en de hoge commissie, wanneer zij het ontbreken van een essentieel element van de arbeidsovereenkomst voor bedienden vaststelt, er niet kunnen toe nopen desniettemin tot het bestaan van een zodanige overeenkomst te besluiten;

Overwegende, wat betreft de aanvaarding van de pensioenstortingen door de Rijkdienst voor sociale zekerheid en de, volgens verzoeker, daaruit voortvloeiende erkenning van de hoedanigheid van bediende in zijn hoofdte, dat de overheid en de administratieve rechtscollèges wie het toekomstig uitspraak te doen over het recht op bediendenpensioen, bepaaldelijk over de daartoe vereiste hoedanigheid van bediende, daardoor niet gebonden zijn; dat het middel, in geen van zijn onderdelen, gegrond is;

Overwegende dat verzoeker zich bovendien beroept op zijn taak als handelsvertegenwoordiger van de vennootschap en doet gelden dat hij wegens die taak, krachtens artikel 2 van de wet van 30 juli 1963 op het statuut van de handelsvertegenwoordiger, moet worden beschouwd als bediende, tenzij het tegendeel wordt bewezen;

Overwegende dat de vraag of verzoeker werkzaam is geweest als handelsvertegenwoordiger de feitelijke toedracht van de zaak betreft en dat zij derhalve aan de hoge commissie moest worden voorgelegd, wat verzoeker niet gedaan heeft; dat het middel niet ontvankelijk is;

Overwegende dat verzoeker ten slotte in zijn memorie van wederantwoord aan de hoge commissie verwijt dat zij de jaren 1933 tot en met 1935 ten onrechte niet in aanmerking heeft genomen als jaren van tewerkstelling als bediende, hoewel hij haar de daartoe nodige bewijsstukken had overgelegd;

Overwegende dat zodanig middel dat verzoeker ook in zijn verzoekschrift had kunnen doen gelden niet voor het eerst in de memorie van wederantwoord kan worden ingeroepen; dat ook dit middel niet ontvankelijk is.

Besluit:

Artikel 1: Het beroep is verworpen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

4de Kamer. — 29 juni 1965.

Voorzitter: M. C. Van Camp, ondervoorzitter,
enig rechter.

O.M.: M. E. Boone, substituut-procureur des Konings.
Advocaten: Mrs. Buyck en Verhoeven.

Catalogus. — Blijvende waarde. — Geen verslaggeving.
— Art. 21bis auteurswet niet van toepassing. —
Onderwerping.

Art. 21bis van de auteurswet van 22 maart 1886 vormt een uitzondering op de algemene beginselen van deze wet en dient in enge zin te worden verklaard.

Reproducties van blijvende waarde en die geen verslaggeving over een actuele gebeurtenis uitmaken kunnen van die uitzondering niet genieten.

Dat is het geval met de catalogus van een veiling die dus normaal onderworpen blijft aan het auteursrecht.

S.V. Sabam t./ P.V.B.A. Campo

Overwegend dat de eis strekt tot betaling van 10.843 fr. + intrest en kosten wegens reproductie zonder toelating van 21 beschermde artistieke werken in een catalogus der publieke veiling van kunstwerken van 13 tot 16 maart 1964 gehouden in de zaal van verweerster (ontdoken rechten + 25 % schadevergoeding);

Overwegend dat verweerster aanvoert dat ze op grond van art. 21bis der wet van 22 maart 1886 (wet van 11 maart 1958) mocht overgaan tot deze reproducties binnen de perken van de noodwendigheid van de actualiteitsinformatie;

Overwegend dat reeds uit de termen van art. 21bis kan afgeleid worden dat het reproduceren van plastische kunstwerken zonder toestemming slechts toegelaten is onder twee voorwaarden te weten 1°) verslag uit te brengen over actuele gebeurtenissen, 2°) binnen de grenzen van de noodwendigheden van de berichtgeving over deze actualiteit;

Overwegend dat het duidelijk is dat deze uitbreiding, toegevoegd aan de wet van 1886 niet anders kan geïnterpreteerd worden in de zin van de algemene richtlijnen der wet van 1886 uitgedrukt in haar art. 13 dat citaten van letterkundige werken toeliet wanneer ze gebeurden met een kritisch opvoedkundig doel of ter gelegenheid van een pennetwist;

Overwegend dat de wet van 1886 voor doel had en heeft o.a. de geldelijke rechten van de kunstenaar te beschermen op de vruchten van zijn artistieke bedrijvigheid. Dat het aldus normaal was de noodzaken van de informatie overeen te brengen met de noodzaak der bescherming van het auteursrecht door slechts de publicatie van citaten toe te laten, die de lezer van de kritische studie niet in het bezit stelde van een copie van het letterkundig kunstwerk dat evenwaardig zou zijn aan het origineel ongeacht de geringe hoedanigheid van het papier van het dagblad waarop het zou gedrukt zijn;

Overwegende dat derhalve de reproductie van het plastisch kunstwerk slechts toegelaten kan zijn wanneer de lezer of de toeschouwer geen reproductie van blijvende waarde in zijn bezit krijgt. Dat om dezelfde reden de reproductie van een plastisch werk nog steeds verboden is in de hypothese van art. 13 der wet van 1886;

Overwegende dat hieruit volgt dat de beschikking van art. 21bis in zekere zin een uitzondering is op

hoger aangehaalde beginzelen en derhalve strikt restrictief dient uitgelegd namelijk de reproductie van het kunstwerk door de media die de actualiteit weergeven voor het grote publiek en waarvan na deze weergave geen waardevolle reproductie overblijft;

Overwegende dat in casu de reproducties in de catalogus met zorg en smaak worden gekozen en weergegeven zodat het doorbladeren ervan een kunstgenot op zichzelf verstrekt onafhankelijk van de datum van de veiling. Dat aldus ongetwijfeld de reproducties een waarde hebben op zichzelf.

Overwegend dat de catalogus maanden op voorhand wordt verspreid en derhalve niet tot doel heeft « een opdracht van spoedige informatie in de moderne wereld te vervullen » doch wel een betaalde reclame te maken voor de later te verkopen kunstwerken;

Overwegend dat de overweging dat deze reclame ook de kunstenaar ten goede komt niet dienend ter zake is vermits elke reproductie, elke publieke uitvoering van b.v. zekere muzikale actuele werken juist de voornaamste basis van reclame vormen bij een jeugdig publiek en de uitvoerders niettemin tot betaling van belangrijke rechten gehouden zijn. Dat zulks dan ook a fortiori voor waardevolle plastische werken dient aangaard te worden;

Overwegend dat verweerder derhalve de ontdoken rechten verschuldigd is, groot 8.675 fr.

Overwegend dat in casu evenwel geen verdere schadevergoeding verschuldigd is omdat de kunstenaars, verre van een morele schade te lijden, hun werken op een smaakvolle wijze gereproduceerd zien om de verkoop van hun werken te stimuleren. Dat geen onkosten van opsporing noodzakelijk waren vermits de catalogus door iedereen kan bekomen worden;

Dat ten overvloede aanlegster niet betwist dat huidige zaak een principeskwestie is die voor de eerste maal aan de Rechtbank werd voorgelegd;

Om deze redenen :

De Rechtbank, gehoord het eensluidend advies van het Openbaar Ministerie, in openbare zitting;

Rechtdoend op tegenspraak;

Verklaart de eis ontvankelijk en grotendeels gegrond;

Veroordeelt verweester tot betaling van 8.675 fr. vermeerderd met de gerechtelijke intresten en de kosten;

Wijst aanlegster af van het meergevorderde;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad spijs alle verhaal en zonder borg.

NOOT: In de oorspronkelijke tekst van de wet van 22 maart 1886 was iedere reproductie van een kunstwerk, met welk doel of in welke omstandigheden ook, verboden. Art. 13 van deze wet, dat reproductie van citaten toelaat met het oog op kritiek, polemieken en onderwijs, slaat slechts op letterkundige werken.

Toen de kunstenaar Strebelle vervolgingen instelde tegen « Le Journal de Charleroi », waarin een foto was verschenen genomen ter gelegenheid van de vernissage van het « Salon des Artistes Wallons » in 1946, en waarop een van zijn werken te zien viel, volgde onvermijdelijk veroordeling van dat dagblad (Cass. 4 december 1952, Pas., I, 215).

Terecht merkte Recht op (« Le droit d'auteur en Belgique », Larcier 1955, p. 136), dat deze toestand niet meer strookte met de moderne voorlichtingstechnieken waarbij de illustratie een even belangrijke rol speelt als de tekst. Deze rechtspraak, gezien in het licht van de noden van de op dat ogenblik tot stand

komende televisie, had dan ook tot gevolg dat de wet gewijzigd werd door een wet van 11 maart 1958, die als art. 21bis ingelast werd in de bestaande auteurswet.

De tekst ervan luidt als volgt: « De toestemming van de maker is niet vereist voor het veeleuvoldigen, opnemen en openbaar maken van korte uittreksels uit werken van letterkunde of kunst, met het doel, door middel van fotografie, cinematografie, radiofonie of televisie, verslag te geven van actuele gebeurtenissen. Dit geldt ook voor de reproductie en het openbaar maken van plastische werken in hun geheel, maar alleen voor zover de berichtgeving over de actualiteit het vereist. »

Uit de voorbereidende werken blijkt zonder twijfel dat de wetgever er uitsluitend aan gedacht heeft een uitzondering te voorzien ten gunste van de moderne voorlichtingsmedia, die binnen een tijdsbestek van enkele uren ter perse of op antenne moeten kunnen gaan, en materieel de tijd niet hebben om de nodige toelatingen te bekomen van de auteurs waarvan zij de werken ten bijkomstige titel zouden hebben opgenomen ter gelegenheid van een reportage.

Ten gevolge van een amendement echter werd de wet ten slotte vrij slordig opgesteld en ontstond er een verschil in redactie tussen de eerste alinea (betreffende letterkundige en muziekwerken) en de tweede (betreffende plastische werken). Dit bracht mee dat wie de tekst letterlijk interpreteerde en de voorbereidende werken negeerde, de uitzonderingsmaatregel ruimer kon verklaren voor de plastische werken dan voor de letterkundige en muziekwerken.

Zo wensten de exploitanten van kunstgalerijen, die catalogen uitgeven ter gelegenheid van openbare verkopen, deze ook te doen doorgaan als « berichtgeving over de actualiteit », alhoewel er geen « verslag » wordt gegeven, de reproducties beslist gebeuren omwille van de reproducties zelf en er ook geen tijdsnood bestaat. Huidig vonnis veroordeelt deze opvatting en herstelt de principes in ere.

Terecht merkt de rechter op dat de wet van 11 maart 1958 een uitzondering vormt op de principes en bijgevolg in enge zin moet worden verklaard.

Het is wellicht jammer dat de rechter een argument heeft willen vinden in het criterium van de « blijvende waarde » van de reproductie. Zelfs zonder « blijvende waarde » (op krantenpapier, in een weekblad, b.v.) moet een reproductie veroordeeld worden die niet geschiedt in het raam van een verslag over een actuele gebeurtenis. Dit criterium werd niet aangehaald door de ontwerpers van de wet; ook de rechtsleer verwerpt het (cf. Recht, « La pseudo-citation en matière artistique », in Revue Internationale du droit d'auteur, Parijs, XVII, p. 95).

Langs de andere kant had de rechter zijn stelling kunnen versterken door te wijzen op de afwezigheid van tijdsnood om de toelating der gereproduceerde auteurs aan te vragen. Weliswaar verwerpt de rechter de stelling van de uitgever volgens dewelke de catalogus « een opdracht van spoedige informatie in de moderne wereld te vervullen » heeft, met de pertinente opmerking dat catalogen maanden op voorhand worden opgesteld en verspreid.

Maar deze overweging verdiende verder ontwikkeld te worden, want de tijdsnood waarin de moderne communicatiemediën verkeren is juist het hoofdmotief geweest dat de uitzonderingsbepaling deed tot stand komen en bovendien het enige criterium dat door de rechtsleer wordt aanvaard (cf. Recht, op. et loc. cit.).

Ten slotte is het wel gelukkig dat de rechter terloops een klassieke dooddoener, nl. de opwerping dat de reclame van een catalogus ook de auteur ten goede

komt, de kop heeft ingedrukt. Al te vaak nog worden dergelijke pseudo-argumenten aangehaald om de kunstenaar zijn rechtmatig loon te weigeren.

Dr. jur. Jan Corbet

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

11e Kamer. — 23 april 1965.

Voorzitter : M. Servais.

Rechters : M.M. Delva en de Schrevel.

Advocaten : Mrs. Walravens, Ost en Maenout.

Landpacht. — Recht van voorkoop. — Bouwgrond. — Voorafgaande erkenning door de vrederechter vereist. — Verzuim zulks te laten doen. — Indeplaatsstelling van de pachter.

Opdat de pachter geen recht van voorkoop zou hebben op gronden die de verkoper als bouwgronden wil doen aanmerken, moet de betwisting over de vraag of het te koop gestelde perceel, al dan niet, als bouwgrond dient te worden beschouwd vooraf aan de vrederechter worden voorgelegd.

Heeft de verkoper verzuimd dat te doen, dan kan de pachter eisen in de plaats van de koper te worden gesteld.

Borremans t. Van der Mauten en Verdoodt.

Gelet op de in regelmatige vorm voorgelegde stukken en namelijk :

— het door de Vrederechter van het kanton St.-Kwintens-Lennik op 11 december 1964 tegensprekelijk onder partijen gevelde vonnis; (...)

Overwegende dat het beroep, regelmatig naar vorm en tijd, ontvankelijk is;

I. Voorwerp van het geschil in hoger beroep.

Overwegende dat de oorspronkelijke ten verzoeken van appellanten ingestelde vordering ertoe strekte;

1. Te horen zeggen dat de verkoop door de eerste geïntimeerde Van der Mauten Joanna aan tweede geïntimeerde Verdoodt Hubertus, van een perceel weidegrond gelegen te Wambeek, Langestraat wij B nr 26 f ter oppervlakte van 13 aren, verkoop bij akte verleden ter studie van notaris De Ruyter te Liedekerke d.d. 21 september 1964 in overtreding met artikel één van de wet van 1 februari 1963, op het recht van voorkoop ten gunste van huurders van landeigendommen (art. 1778bis en vlg van het Burgerlijk Wetboek) tot stand kwam;

2. Appellanten als kopers te horen in de plaats stellen van tweede gedaagde, koper van desbetreffend perceel, zulks overeenkomstig artikel 1778 quinquies van het Burgerlijk Wetboek;

3. Partijen te horen verwijzen naar een notaris die zal overgaan tot het verlijden der akte van in de plaatsstelling;

Overwegende, dat met het oog op de bepaling van de aard van bedoelde grondstrook en de gebeurlijke toepassing van de wet van eerste februari 1963, bij het bestreden tussenvonnis een plaatsbezoek werd bevolen;

Overwegende dat appellanten de eerste rechter ten grieve duiden dat hij, in strijd met de geest en de letter van de wet van 1 februari 1963, heeft beslist dat de qualificatie van het kwestieuze perceel als « bouw-

grond » in de bij artikel 1778 sexies, 8° bepaalde zin, niet vóór het tot stand komen van de verkoop van het goed moest gebeuren, doch naderhand bij de bekrachtiging van de opzegging of bij gelegenheid van een rechtsgeding kon plaats grijpen;

II. Ten gronde :

Overwegende dat het vaststaat dat appellanten het betwiste perceel in pacht houden; dat dit perceel bij voormelde akte van 21 september 1964 door eerste aan tweede geïntimeerde uit de hand werd verkocht; dat deze akte op 30 september 1964, ten kantoor der Hypotheken te Brussel (vierde kantoor) werd overgeschreven;

Overwegende dat tweede geïntimeerde bij aangetekend schrijven van 23 september 1964, met verwijzing naar artikel 1774 par. 3, 3°, van het Burgerlijk Wetboek aan appellanten een opzeg van 3 maanden liet geworden; dat luidens deze wetsbepaling de beschikkingen op de duur van de landpachtovereenkomsten niet toepasselijk zijn op de overeenkomsten betreffende o.m. de gronden die, gelet op hun ligging als bouwgronden moeten worden beschouwd;

Overwegende dat appellanten aanspraak maken op toepassing te hunnen voordele van de wet van 1 februari 1963 (artikel 1778 bis en volgende van het Burgerlijk Wetboek) blijkens welke, bij verkoop van een in pacht gegeven landeigendom, de pachter een recht van voorkoop geniet overeenkomstig de bij gemelde wet bepaalde regelen;

Overwegende dat niet wordt betwist dat de verkoop die uit de hand gebeurde, buiten weten van appellanten tot stand kwam; dat tweede geïntimeerde Verdoodt, bij voormelde opzeg, brief van 23 september 1964, appellanten ter kennis bracht dat hij bij akte van 21 september 1964 eigenaar was geworden van kwestieuze perceel;

Overwegende dat appellanten aanvoeren dat ze aldus niet in de mogelijkheid werden gesteld hun recht van voorkoop uit te oefenen; dat ze, bij toepassing van artikel 1778 quinquies van het B.W. hun recht op indeplaatsstelling van de koper — tweede geïntimeerde — laten gelden wegens miskenning van hun recht van voorkoop;

Overwegende dat geïntimeerden opwerpen dat er in onderhavig geval geen aanleiding bestaat tot uitoefening van het recht van voorkoop, daar het verkochte goed een « bouwgrond » is; dat het hier een der uitzonderingsgevallen betreft voorzien bij artikel 1778, sexies, 8°, waarin de pachter geen recht van voorkoop heeft;

Overwegende dat volgens artikel 1774 par. 3, 3°, waarheen art. 1778 sexies, 8°, verwijst, als bouwgronden moeten worden beschouwd, die welke als zodanig zijn opgegeven in de pachtovereenkomst of welke als zodanig door de Vrederechter « worden » erkend;

Overwegende dat de betwiste weidegrond op het ogenblik van de verkoop niet als bouwgrond was gekwalificeerd; dat de eerste rechter, bij ontstentenis van elke contractuele of gerechtelijke qualificatie des-aangaande, een plaatsbezoek bevolen heeft;

Overwegende anderzijds dat, blijkens de feitelijke omstandigheden terzake, de bewuste weidegrond door appellanten als landbouwgrond in pacht werd gehouden; dat de uitzonderingsbepalingen waarop geïntimeer beroep doen trouwens hun plaats vinden in het wettelijk statuut op de landpacht;

Overwegende dat appellanten derhalve op het ogenblik van de verkoop in de voorwaarden verkeerden om hun recht van voorkoop uit te oefenen, overeenkom-

stig de bepalingen van artikel 1778 bis en volgende van het Burgerlijk Wetboek;

Overwegende dat eerste geïntimeerde gehandeld heeft in strijd met de duidelijke voorschriften van artikel 1778 ter par. 1, naar luid waarvan de eigenaar het goed slechts uit de hand mag verkopen aan iemand anders dan de pachter, nadat hij aan deze laatste de gelegenheid heeft gegeven zijn recht van voorkoop uit te oefenen; dat hetzelfde artikel verder bepaalt: «Te dien einde moet hij hem ter kennis brengen, de prijs en de voorwaarden waartegen hij bereid is het goed te verkopen. Deze kennisgeving geldt als aanbod van verkoop»;

Dat eerste geïntimeerde deze gebiedende wettelijke voorschriften niet heeft nageleefd;

Overwegende dat de wet van 1 februari 1963 die ten gunste van de pachter het recht van voorkoop instelt, aan deze laatste het recht toekent om bij verkoop boven ieder ander koper de voorkeur te genieten (zie memorie van toelichting. Parl. Besch. Kamer der Volksvertegenwoordigers 424 (1955-1956) nummer 1, p. 1);

Dat de eigenaar die zinnens is te verkopen, bij voorbaat aan de pachter kennis moet geven van het ontwerp van verkoopakte; dat dit ontwerp in principe volledig moet zijn en, benevens de prijs, alle verkoopsvoorwaarden behelzen, zodat de pachter zich, op nauwkeurige wijze, rekenschap kan geven van de lasten die hem zullen opgelegd worden;

Dat hij de vernietiging zal kunnen eisen van de gedane verkoop, indien hij vaststelt dat de prijs en de voorwaarden, waarvan hij kennis heeft gekregen niet in de akte werden opgenomen (zie memorie van toelichting, loc. cit. p. 5 en art. 1778 quinques);

Overwegende dat hieruit volgt dat het wettelijk recht van de pachter op voorafgaande uitoefening van zijn recht van voorkoop noodzakelijk van de voorafgaande qualificatie van het betrokken perceel als gebeurlijke bouwgrond afhankelijk is;

Overwegende inderdaad dat blijkens de parlementaire besprekingen, indien de eigenaar bouwgronden die als dusdanig, niet door een pachtovereenkomst of door de Vrederechter werden gekwalificeerd, wenst te verkopen, hij dit voornemen aan zijn pachter behoort ter kennis te brengen; dat indien zulks geen wettelijke verplichting is, dan toch in elk geval de betwisting in verband met de vraag of het te koop gestelde perceel, al dan niet, als bouwgrond moet worden beschouwd, voorafgaandelijk aan de Vrederechter ter beslechting moet worden voorgelegd (zie Parl. Handelingen Senaat zitting 26 juni 1962 p. 1224, tussenkomst van de Heer Jan Laeys);

Dat de Heer Jan Laeys in dat opzicht zeer duidelijk was toen hij, zonder enig protest uit te lokken en met volmondige instemming van zekere terzake bevoegde leden van de Senaat, het standpunt van de wetgever als volgt heeft samengevat:

«De eigenaar kan,...

» a) ofwel aan de vrederechter vragen vast te stellen dat een bepaalde grond of een bepaald perceel, » het mag dan klein of groot zijn, bouwgrond is; de » vrederechter moet de eigenaar niet ontslaan van het » doen van notificatie aan de pachter dat hij het goed » wil verkopen. Het is voldoende dat de vrederechter » ermede instemt dat het hier om bouwgrond gaat. » Dan is er geen kwestie meer van voorkooprecht. » mes en Heren, dat staat uitdrukkelijk in de tekst van » het ontwerp dat wij thans bespreken in artikel 1778 » sexies, 8°, dat verwijst naar artikel 1774, par. 2, III » en par. 3. En in die par. 3 is er een 3° dat verwijst » naar artikel 12 van de wet van 7 juli 1951 dat bouw-

» gronden uitsluit. Er mag dus geen misverstand zijn in » de interpretatie van het verslag.

» b) ofwel kan de eigenaar aan de vrederechter aanvragen, het betrefte al dan niet bouwgrond, te be- » slissen dat het voorkooprecht op een bepaald per- » ceel niet zal bestaan. Ik herhaal: wanneer de vrede- » rechter zegt dat het om bouwgrond gaat dan is het » recht van voorkoop automatisch uitgeschakeld, in- » gevolge het ontwerp zelf dat wij thans bespreken » (Parl. Hand. ibidem.).»

Overwegende dat de uitschakeling van het recht van voorkoop dus in ieder geval afhankelijk is van de kwalificatie van het goed als bouwgrond, door de vrederechter, telkens als de eigenaar het goed als zodanig verkopen wil; dat dergelijke qualificatie uiteraard de uitoefening van het recht van voorkoop moet voorafgaan, zoals de uitoefening van dat recht, per definitie, de gebeurlijke verkoop van het goed aan een derde moet voorafgaan;

Overwegende bijgevolg dat de stelling van geïntimeerden die ten onrechte in het vonnis a quo werd bijgetreden, naar dewelke de qualificatie a posteriori aan de vrederechter zou kunnen worden voorgelegd, in wezen onverenigbaar is zowel met het principe van de voorkoop, als met de ratio legis die in de desbetreffende wet voorligt; dat hierbij niet uit het oog mag worden verloren dat de gewraakte thesis erop neerkomt een stelsel te huldigen dank zij hetwelk de eigenaars van landeigendommen naar willekeur de wet op het recht van voorkoop van de pachter kunnen omzeilen terwijl deze laatste in dat stelsel telkens het risico zou moeten lopen na de verkoop van het goed, een vordering tot indeplaatsstelling in te stellen waarvan de uitslag wisselvallig is;

Overwegende ten slotte dat eerste verweerder appellanten in de onmogelijkheid heeft gesteld hun recht van voorkoop uit te oefenen, dat deze laatsten derhalve gerechtigd zijn om wegens miskenning van dat recht, bij toepassing van artikel 1778 quinques van het Burgerlijk Wetboek, in de plaats van de koper, tweede geïntimeerde te worden gesteld, dat het beroep en de oorspronkelijke vordering derhalve gegrond voorkomen;

III. Wat de evocatie betreft.

Overwegende dat uit wat voorafgaat volgt dat het bestreden tussenvonnis moet worden teniet gedaan, dat de zaak in staat is om bij eindbeslissing te worden beslecht; dat de rechtbank zetelend in hoger beroep, in deze voorwaarden krachtens artikel 473 van het wetboek van burgerlijke rechtpleging gemachtigd is om bij een en hetzelfde vonnis definitief ten gronde recht te doen;

Gelet op artikels 4, 37 tot en met 41 van de wet van 15 juni 1935;

De Rechtbank,

Om deze redenen:

Rechtdoende na tegenspraak in hoger beroep;
Alle andere of strijdige besluiten van de hand wijzend;

Verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond;

Doet het bestreden vonnis te niet;

Trekt de zaak tot zich,

En opnieuw wijzend, zoals de eerste rechter had moeten doen:

Verklaart de oorspronkelijke vordering ontvankelijk en gegrond;

Zegt dat de verkoop door eerste geïntimeerde Van Der Mauten Joanna aan tweede geïntimeerde Verdoodt Hubertus, van het perceel weidegrond gelegen te Wambeek, Langestraat wijk B nr. 26 f, groot 13 aren palend of gepaald hebbend aan de eigendommen van, aan de ene kant Gustaaf De Greef, langs achter aan De Troch Louis, aan de andere kant van Wauters Philemon, verkoop verleden bij akte van notaris De Ruyver te Liedekerke dd. 21 september 1963 in overtreding met de wet van 1 februari 1963 op het recht van voorkoop ten gunste van de huurders van landeigendommen tot stand kwam;

Stelt appellanten Mejuffer Borremans Ludovica en Mejuffer Borremans Maria als kopers in de plaats van tweede geïntimeerde Verdoodt Hubertus;

Verwijst partijen naar notaris De Ruyver te Liedekerke die zal overgaan tot het verlijden der akte van indeplaatsstelling overeenkomstig artikel 1778 bis quinques van het Burgerlijk Wetboek;

Verwijst geïntimeerden in de kosten van beide aanleggen.

NOOT: Tegen dit vonnis werd cassatie ingesteld.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

1 februari 1966.

Voorzitter: M. J. Peeters.

Refendaris: M. Vandenbergh.

Advokaten: Mrs. Vermeersch (Leuven en Van Overmeire (Gent).

Verkoop of leningen op afbetaling. — Aanvaarding van globale wissel geprotesteerd voor hogere bedragen dan de nog verschuldigde afbetalingen. — Verwerping van de eisen vreemd aan de wissel. — Interestenberekening.

Een eis gesteund op een wisselbrief of orderbrief, aanvaard bij verkoop of lening op afbetaling, kan slechts worden toegekend voor het bedrag der nog te betalen afkortingen. De bijkomende eisen gesteund op de overeenkomst van verkoop of lening op afbetaling, dienen verworpen. De interesten dienen slechts toegekend, te rekenen vanaf de vervaldagen der afkortingen die niet tijdig betaald werden.

G.K. t./ D.J.

Gelet op de artikelen 2, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Gezien de geregistreerde inleidende dagvaarding van gerechtsdeurwaarder Willems, in verblijf te Tienen, in datum van 10 september 1965;

Aangezien de vordering, luidens deze inleidende dagvaarding, strekt tot veroordeling van verweerder tot betaling aan aanlegster van 10.316 frank, zijnde 10.195 frank in hoofdsom en 121 frank voor protestkosten, saldo dat verweerder zou verschuldigd blijven op een wissel die hij aanvaardde op 14 januari 1964 voor 31.368 frank; met moratoire intresten, gerechtelijke intresten en gerechtskosten;

dat uit de uitleg, door aanlegster verstrekt, blijkt dat deze wissel door verweerder aanvaard werd voor een lening van 25.000 frank, terugbetaalbaar met 24 maandelijks afkortingen van 1.307 frank; dat hiervan 18 afkortingen betaald werden, zijnde 23.526 frank, zodat slechts een saldo van 7.842 frank verschuldigd blijft;

Aangezien aanlegster ten onrechte beweert dat dit bedrag zou dienen verhoogd met 1.046 frank hoofdens wat zij een « penale » noemt waarbij waarschijnlijk bedoeld wordt dat, buiten de geaccepteerde wissel, verweerder een overexkomst zou hebben ondertekend in dewelke een strafclausule van 10% zou zijn opgenomen in geval van niet regelmatige betaling der voorziene afkortingen;

dat deze overeenkomst niet wordt overgelegd zodat niet eens kan worden onderzocht in hoeverre ze geldig is namelijk voor wat het straffebeding betreft waarvan de toepassing desgevallend kan geweigerd of gemilderd worden;

Aangezien deze overeenkomst overigens vreemd is aan de eis zoals hij door aanlegster wordt ingeleid; dat deze eis uitsluitelijk gesteund gaat op de wissel die door verweerder werd ondertekend; dat het verkeer en misleidend was vanwege aanlegster de wissel te laten protesteren, niet alleen voor de nog verschuldigd blijvende afkortingen voor dewelke hij ondertekend werd maar tevens voor beweerdte schuldvorderingen die totaal vreemd zijn aan de wissel; dat de wissel aanvaard werd voor 24 betalingen van 1.307 fr., of 31.368 fr., en niet mag worden aangewend tot dekking van andere bedragen;

Aangezien de vordering dan ook slechts gegrond is tot beloop van 7.842 fr., bedrag der 6 nog verschuldigde afkortingen van 1.307 fr., alsmede de protestkosten bedragende 121 fr.;

dat de intresten slechts kunnen worden toegekend te rekenen vanaf de vervaldagen der afkortingen die niet tijdig betaald werden;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpend;

Veroordeelt verweerder tot betaling aan aanlegster der som van 7.963 frank met de intresten aan 5,50 % op de maandelijks afkortingen van 1.307 fr., vervallen van 14 augustus 1965 tot 14 januari 1966 en op het bedrag van 7.842 fr., vanaf 14 januari 1966;

Veroordeelt verweerder tot de gerechtskosten begroot op 795 frank, pleidooirecht inbegrepen maar waarvan de zegels niet werden geplakt op het inleidend exploit, alsmede tot het gebeurlijk minuitrecht op onderhavig vonnis en de kosten van de eventuele uitvoering ervan;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-teenstaande alle verhaal en zonder borgstelling.

NOOT. — Dit vonnis wijst op een al te verspreid misbruik inzake verkopen en leningen op afbetaling.

Een globale wissel, op zicht, wordt door de schuldeenaar ondertekend, samen met een overeenkomst op afbetaling die niet zelden bedingen inhoudt, strijdig met de wetsbeschikkingen terzake of alleszins door de rechtbank te beoordelen. De wissel of orderbrief wordt dan meestal geëndosseerd aan een financieringsorganisme of een verzekeringsorganisme.

Wanneer de afkortingen niet regelmatig worden afbetaald wordt de wissel op zicht of het orderbriefje geprotesteerd voor de globale som of alleszins voor een bedrag dat de som der nog verschuldigde afkortingen overtreft. Zo worden dan, bij rechtsvervolg op basis van de wissel of het orderbriefje, bedragen geëist die aan deze wissel totaal vreemd zijn, zoals straffebedingen opgenomen in de overeenkomst enz.

De afrekeningen waaruit dergelijk misbruik moet blijken worden dan doorgaans niet weergegeven in de dagvaarding.

Het behoort aan de rechtbank deze afrekeningen te doen overleggen en de vorderingen, vreemd aan de wissel, te ontzeggen.

POLITIERECHTBANK TE BERINGEN

9 december 1964.

Voorzitter : M. Vranken.
Advocaat : Mr. Geyskens.

1. Misdrijf. — Overtreding van artikel 551, 7° Swb. — Bouwvallig gebouw. — Persoon verantwoordelijk voor herstelling of afbraak. — Niet toepasselijk op pachters of vruchtgebruikers.
2. Besluit van burgemeester tot sloping van geklasseerd gebouw. — Wet op bewaring van monumenten en landschappen. — Bestuurshandeling strijdig met de wet. — Grondwet (artikel 107).

1. *Bij verzuim of weigering een gebouw, dat bouwvallig is, te herstellen of af te breken, dient het proces-verbaal te worden opgesteld en de veroordeling uitgesproken tegen de eigenaar of tegen degene, die als beheerder van het goed gehouden is het te onderhouden of te herstellen, en niet tegen degenen, die slechts het genot of het gebruik er van hebben zoals pachters of vruchtgebruikers.*
2. *Een besluit van de burgemeester tot sloping van een gebouw, dat geklasseerd is, in casu een windmolen, druist in tegen de bepalingen van de wet op de bewaring van monumenten en landschappen en mag derhalve niet door de rechtbanken worden toegepast, al belangt die bestuurshandeling slechts een enkele inwoner van de gemeente aan.*

O.M. t./ V...

Overwegende dat de betichte wordt ten laste gelegd te Koersel, de 4 mei 1964 verzuimd of geweigerd te hebben gehoor te geven aan de aanmaning van de bestuursverheid om gebouwen die bouwvallig zijn te herstellen of af te breken en aldus te hebben overtreden het artikel 551/7 van het Strafwetboek alsmede het besluit tot sloping van een windmolen dd. 7 maart 1964 genomen door de burgemeester van de gemeente Koersel;

Overwegende dat uit de bewoordingen van het bovengenoemde besluit blijkt :

1° dat het is gesteund op het politierecht van de burgemeester ingesteld door het decreet van 16-24 augustus 1790 en op de gemeentewet;

2° dat het in hoofdzaak bepaalt hetgeen volgt : « De windmolen, eigendom van de genoemde Mevrouw D.V., Albert I-laan te Koersel, dient door de zorgen van de genoemde eigenaarster gesloopt, daar dit gebouw volledig bouwvallig is en een werkelijk gevaar voor de bewoners van de omliggende gebouwen alsmede voor andere voorbijgangers daarstelt »;

Overwegende dat de betichte voor haar verdediging doet gelden :

1° dat bedoelde windmolen niet haar eigendom is doch wel deze van de E.H. V., wonende te Neerpelt;

2° dat haar kinderen, als erfgenamen van wijlen hun vader D.M., een recht van erfpacht hebben op de molen tot in september 1968;

3° dat de molen bij besluit van de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Openbaar Onderwijs dd. 13 maart 1944 als monument met artistieke, oudheid-

kundige en esthetische waarde is gerangschikt geworden.

Overwegende dat zelfs indien men aanneemt dat al de voorwaarden gesteld door artikel 551, 7° Swb. zijn vervuld geworden, m.a.w. dat de betichte door een daartoe bevoegde bestuursoverheid is aangemaand geworden om de windmolen wegens bouwvalligheid te herstellen of af te breken en dat zij geweigerd of verzuimd heeft hieraan gehoor te geven, — er nog geen aanleiding bestaat om tegen haar een veroordeling op grond van de aangehaalde wetsbepaling uit te spreken;

Overwegende dat inderdaad het proces-verbaal dient te worden opgesteld en de veroordeling uitgesproken tegen de eigenaar van het bouwwerk of tegen degene die als beheerder van het goed gehouden is het te onderhouden en te herstellen, en niet tegen degenen die slechts het genot er van hebben of het gebruik, zoals pachters of vruchtgebruikers (Crahay : *Traité des Contraventions de Police*, nr. 210; Rigaux et Trousse : *Les Codes de Police*, I, blz. 59; *Rép. Prat. V°*, *Contraventions*, nr. 72);

dat de betichte die als weduwe van de erfpachter noch een recht van eigendom, noch een recht van erfpacht bezit, doch slechts een recht van vruchtgebruik op de goederen van haar vooroverleden echtgenoot, niet strafrechtelijk verantwoordelijk kan worden gesteld;

dat het besluit tot sloping overigens ten onrechte vermeldt dat de windmolen eigendom is van de betichte; dat hieromtrent geen enkel bewijs wordt overgelegd en uit het proces-verbaal van de politiecommissaris van Koersel dd. 4 mei 1964 blijkt dat de windmolen op het Kadaster bekend staat als hebbende toebehoord in erfpacht aan de echtgenoot van de betichte en dat deze laatste als erfgenaam heeft gelaten de drie kinderen gesproten uit zijn huwelijk met de betichte V.;

Overwegende daarenboven dat uit de stukken van de bundel, onder meer uit een schrijven dd. 13 november 1964 van het Ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, gericht aan de heer Ambtenaar van het Openbaar Ministerie, blijkt dat de stenen windmolen waarvan sprake bij besluit dd. 13 maart 1944 van de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Onderwijs is gerangschikt geworden; dat aan dit besluit bindende kracht is gegeven geworden door het Regentsbesluit van 9 februari 1946 (*Staatsblad* van 22 maart 1964, blz. 2601) en dat tot heden geen deklasseringsbesluit betreffende de molen is getroffen geworden;

dat luidens artikel 3 van de wet van 7 augustus 1931 op de bewaring van monumenten en landschappen het verboden is aan een geklasseerd gebouw enige verandering toe te brengen, die van aard is het uitzicht ervan te wijzigen behoudens machtiging bij koninklijk besluit;

dat het uitvoeren van werken, waardoor de bewaring van het gebouw in het gedrang kan komen, en dus voorzeker het slopen ervan, bij artikel 21 strafbaar wordt gesteld met geldboete van 1.000 tot 10.000 frank;

dat de betichte, moest zij gevolg geven aan het besluit van de burgemeester van Koersel, een wanbedrijf zou begaan en zich niet eens zou kunnen beroepen op een bevel van de overheid om het misdrijf te rechtvaardigen;

dat de beslissing van de burgemeester van Koersel bijgevolg indruist tegen de bepalingen van de wet van 7 augustus 1931; dat luidens artikel 107 van de Grondwet de hoven en rechtbanken de plaatselijke besluiten en verordeningen alleen toepassen in zover zij met de wetten overeenstemmen; dat deze bepaling van de Grondwet dient te worden nageleefd ten opzichte van de bestuurshandelingen, die zoals het bovengenoemde

besluit van de burgemeester met de daarmede verband houdende aanmaning, niet de geheelheid van de bevolking doch slechts een enkele inwoner van een gemeente aanbelangen (vgl. A. Mast, Belgisch Grondwettelijk Recht, nr. 312; P. Wigny, Droit Administratif, nr. 475).

Om deze redenen,

... Vrijspraak.

BOEKBESPREKING

Prof. Dr. A. Vranckx. — Geesteszieken. — Administratief Lexicon. — 2e uitg. Die Keure, Brugge 1965, 74 blz. over 2 kol.

Wij hebben destijds, bij het eerste verschijnen in het Administratief Lexicon van de verhandeling van Prof. Dr. A. Vranckx over geesteszieken de voortreffelijke kwaliteiten van dit werk doen uitschijnen, waardoor een synthese gegeven werd van de zeer verscheiden juridische toestanden waarin geesteszieken zich kunnen bevinden.

Sedert de eerste publicatie van dit tractaat in de maand december 1961 hebben verschillende wetten nieuwe toestanden in het leven geroepen, onder andere de wet van 7 april 1964 op het krankzinnigenwezen en deze van 1 juni 1964 op de bescherming van de maatschappij. De vroegere tekst was dus verouderd en de auteur heeft zijn verhandeling herwerkt en haar volledig op de hoogte gebracht van deze nieuwe wetgeving. Het werk is nu helemaal up to date. Het werd voor het Administratief Lexicon volledig herdrukt en vervangt thans de vroegere tekst.

Het is een van de grote verdiensten van deze uitgave het oude door het nieuwe te kunnen vervangen, zodat hij die haar raadpleegt nooit de vrees moet koesteren de jongste wetgeving over het hoofd te zien en aldus geen verrassing te duchten heeft.

De auteur heeft van deze nieuwe uitgave gebruik gemaakt om op talrijke plaatsen zijn vroeger werk op allerlei punten uit te breiden en te volledigen.

Ook de bibliographie die het tractaat afsluit is in aanzienlijke mate uitgebreid geworden.

R.V.

Vanden Borre Ph. en Senelle R. — Ruimtelijke ordening en stedenbouw. — Administratief Lexicon. — Die Keure, Brugge 1965, 61 blz. over 2 kol.

Over het onderwerp « Ruimtelijke ordening en stedenbouw » werd door de heer Philippe Vanden Borre en Prof. Robert Senelle een nieuwe verhandeling uitgewerkt voor het Administratief Lexicon.

Tot nog toe verscheen enkel het eerste deel dat reeds 61 blz. omvat, in kleine druk over 2 kol. De delen 2 en 3 zullen binnenkort volgen.

Het eerste gedeelte dat thans voor ons ligt geeft eerst een historisch overzicht en beschrijft de wordingsgeschiedenis van de wet van 22 maart 1962 met een algemeen overzicht van de stof die door deze wet wordt geregeld.

Het overige van deel 1 is gewijd aan de plannen van aanleg, nl. het streekplan, het gewestplan en de gemeentelijke plannen.

Zeër zakelijk worden wij ingelicht over de algemene opvatting die bij de wetgever heeft voorgezet bij het voorschrijven van de normen die de uitwerking van de verschillende plannen moeten beheersen. En de auteurs onderstrepen de zeer grote soepelheid die eigen is aan deze wetgeving. Een afzonderlijk kapittel

wordt gewijd aan de aansprakelijkheid van de verschillende besturen die optreden bij het vaststellen, het goedkeuren en het uitvoeren van deze plannen en een ander aan de verhouding tussen de plannen van aanleg en het eigendomsrecht. Schrijvers wijzen erop dat het de bedoeling geweest is van de wetgever door samenwerking tussen het bestuur en de particulieren een ruimtelijke ordening tot stand te brengen die zal groeien als een gemeenschappelijk collectief werk.

Achtereenvolgens worden dan de bijzondere karakteristieken van de onderscheiden plannen van aanleg onder de loupe genomen en wordt nagegaan wat hun verplichte en niet-verplichte inhoud dient te omvatten.

De auteurs volgen van zeer dichtbij de besprekingen van de wet in het parlement en halen allerlei doorlaande passages aan uit de parlementaire handelingen om de normen van de wet toe te lichten.

De grote verdienste van dit thans gepubliceerd eerste deel bestaat erin dat de heren Vanden Borre en Prof. Senelle zich niet bepaald hebben tot het commentaar van de wettelijke tekst, doch dat ze hun onderzoek doorgedreven hebben in de diepte en gespeurd hebben naar de ratio legis, zodat wij een uitstekend en duidelijk beeld krijgen van hetgeen door de wetgever gewild werd.

Zij die zich aan deze belangrijke stof interesseren zullen met ongeduld de publicatie verwachten van het 2° en 3° deel dezer verhandeling, die voorzeker een uiterst waardevolle studie zal vormen over deze zo belangrijke en zo actuele wetgeving.

R.V.

Mr. J.R. Stellinga. — Enkele aspecten van de ontmoeting van het Europese Gemeenschapsrecht met ons staatsrecht. — A.E.E. Kluwer-Deventer, 1966, 20 blz.

Aan mr. J. R. Stellinga, lid van de Nederlandse Raad van State, danken wij zeer originele werken over het Nederlandse staatsrecht en administratief recht. Thans heeft hij ter gelegenheid van de 26° Dies Natalis van de Rijksbelastingacademie te Rotterdam een rede uitgesproken waarin hij de gevolgen onderzoekt van de ontmoeting van het Europese gemeenschapsrecht met het Nederlandse staatsrecht. Het is een probleem van de allergrootste actualiteit dat de auteur heeft willen overschouwen in vogelvlucht en dat daarom een brede schaar juristen, zowel in België als in Nederland, zal interesseren.

Vooraleer schrijver een overzicht geeft van de verschillende Europese organisaties die sedert het einde van de 2° wereldoorlog tot op deze dag zijn ontstaan, wijst hij op het belang van de Beneluxakkoorden, die als een voorbeeld geweest zijn voor de verdere Europese ontwikkeling. Het geheel maakt voorzeker geen systematische indruk, doch er heeft zich reeds in zeer brede mate een supranationaal recht ontwikkeld dat noodzakelijkerwijze wisselwerkingen met het nationale recht veroorzaakt.

De heer Stellinga wil nu de bijzonderste facetten van deze ontmoeting tussen twee onderscheiden rechtsstelsels in grote lijnen nagaan.

Wat de defensie betreft heeft de inrichting van de N.A.V.O. het eigen nationaal defensiebeleid praktisch uitgeschakeld. De auteur acht dat de Nederlandse grondwet aan deze nieuwe toestand nog niet voldoende is aangepast en dat bij een herziening het noodzakelijk zal blijken in de grondwet een verwijzing naar het supranationaal-defensierecht te doen opnemen.

Een andere vraag die schrijver stelt is deze in hoeverre er in de N.A.V.O. ruimte is voor parlementaire controle. De invloed van het eigen Nederlands

parlement is hierbij « als het ware geruisloos ter zijde gesteld ». Is deze controle nu te vinden in de assemblée van de West-Europese Unie? Deze heeft enkel een consultatieve taak en haar controlerende functie is dus niet te vergelijken met parlementaire controle. Doch ook op economisch gebied zal de Europese integratie meebrengen dat in de grote gemeenschappelijke markt verschillende nationale regelingen niet meer zullen kunnen toegepast worden. Het is des te meer noodzakelijk dat zo spoedig mogelijk een supranationale democratie zou kunnen in het leven geroepen worden door rechtstreeksse algemene verkiezingen.

Ook voor de regeling van dit kiesrecht zal een nationale organisatie geboden zijn, met de vereiste waarborgen voor de uitoefening ervan.

Hoe zal de toestand zich voordoen en welke conflicten zijn er te verwachten wanneer het nationaal staatsbestel belastingen zal moeten heffen ten voordele van de E.E.G. en welke rechtsbescherming zal kunnen voorzien worden bij de toepassing van dit supranationaal belastingsrecht?

De algemene staatsrechtliteratuur heeft zich tot nu toe al te weinig bezig gehouden met het uitwerken, binnen de nationale grenzen van de richtlijnen die door de E.E.G.-commissie verstrekt worden, bijvoorbeeld bij de harmonisatie van de omzetbelasting. Het Europese parlement heeft in deze situatie nog geen reële zeggingschap.

Eindelijk zal er een aanpassing dienen te geschieden op het gebied van de rechtspraak. Reeds door het vragen aan het Hof van Justitie te Luxemburg van prejudiciële interpretatieve beslissingen, wordt de nationale rechtspraak in belangrijke mate beperkt.

De jurisprudentie van het Europese Hof is uiterst belangrijk, doch ware het niet te verkiezen dat de rechters voor het leven zouden benoemd worden in de plaats van voor 6 jaren te worden aangeduid door de regeringen van de lidstaten?

Eindelijk handelt de auteur nog over het verdrag van Rome tot bescherming van de Rechten van de Mens. Op individueel verzoek kan het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, in verband met de toepassing van de grondrechten, beslissingen nemen die bindend zijn voor de partijen en er wordt aldus een supranationale controle mogelijk gemaakt op de nationale grondrechten, wat belangrijke conflicten in uitzicht stelt. Men kan de vraag stellen of men én in de praktijk én in de theorie wel aanstonds het wezenlijk belang van het verdrag van Rome onderkend heeft. Ons land heeft dit reeds terdege ondervonden in verband met de besprekingen die gehouden worden rond de proceduren ingesteld bij het Hof te Straatsburg in verband met de taalwetgeving. Het gevaar dreigt dus dat internationale organen als de Europese Commissie en het Europese Hof voor de Rechten van de Mens zullen gaan beoordelen of de wetgever bij het nemen van een wettelijke maatregel al dan niet gehandeld heeft in overeenstemming met het verdrag van Rome.

Het besluit van de auteur is dat het binnendringen van het supranationaal recht in het nationale recht en het opzij zetten van dit laatste nog talrijke moeilijkheden zal meebrengen waarover het staatsrecht in elk land zich diep zal dienen te bezinnen.

In een kort bestek heeft de auteur hier op voortreffelijke wijze de grote problemen in dit verband duidelijk aangewezen.

R.V.

BALIELEVEN

Conferenties door de Heer Advocaat-Generaal E. Krings.

Op 1 en 10 februari, andermaal voor zeer vele en aandachtige gelegenheidsstudenten, hield de Heer Advocaat-Generaal E. Krings de laatste conferenties in de reeks over de gerechtelijke hervorming.

Ten eerste getroffen door het overlijden van de Heer Koninklijke Commissaris Stafhouder Van Reepinghen, van wie hij zo lang de naaste medewerker was geweest, wijdde de Heer Advocaat-Generaal aan zijn nagedachtenis woorden van ontroering en piëteit.

Voor de schitterende reeks van conferenties dankte de Voorzitter zeer hartelijk, en wees op het uitzonderlijke voorrecht van studenten als van gelegenheidsstudenten, die in de Heer Advocaat-Generaal niet alleen een uitmuntend docent, maar ook een eenvoudig en beminlijk mens ontmoeten.

Vanwege de Vlaamse Conferentie overhandigde de Voorzitter aan de uitmuntende promotor van de gerechtelijke hervorming de geschiedenis van deze Conferentie, zoals zij werd te boek gesteld door haar enthousiaste historiograaf en Ere-Voorzitter, Stafhouder Meester R. Victor.

M.C.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Vrederechters, jrg. 1965 - nr. 12 : Nécrologie. — Ouvrages reçus. — Chronique des Justices de paix. — Table des Matières 1965.

Tijdschrift voor Sociaal recht, jrg. 1965 - nr. 8 : Piron J., Perspectives de rapprochement.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1966 - nr. 8 : Van Bemmelen J.M., Niet-ambtelijke omkoping. — Kamp J.J., « Fundamental breach ».

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1966 - nr. 4893 :

Nakken D.P.A., Kadastrale informatie (II). — Holterman H.J., Het incomplete verblijfsbeding.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jrg. 1966 - nr. 2 :

Posthumus Meyjes W.C., Aandelen ver boven pari emitteren? Dan ook de consequentie trekken! — Ormel D.W., Deventer en de medezeggenschap van de werknemers. — Siebel Ulf. R., Das deutsche Aktiengesetz 1965 (II). — Van Soest C., De buitenlandse directeur en commissaris.

Journal des Tribunaux, jrg. 1966 - nr. 4521. — Charles Van Reepinghen, † Mgr. Massaux, Eloge Funèbre. — Bruyneel A. et Glansdorff B., La responsabilité du constructeur-vendeur.

Revue critique de Jurisprudence Belge, jrg. 1965 - nr. 4.

Rechtspraak, Noten door Jacques Heenen, G. Van Hecke, S. Frededick en E. Vieujean.

Revue Pratique du Notariat Belge, jrg. 1966 - nr. 2515. Jamar de Bolsée B., Propos sur l'institution notariale.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1966 - nr. 1 :

Dalq R.O., Concours du fait d'un animal connu et d'un animal inconnu. — J.F., Ventilation impossible entre les auteurs : Imputation par moitié à chacun. — Demoulin P., Exonération ; Preuve de l'absence de faute.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad